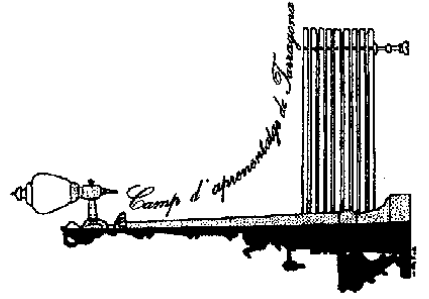

LES CIUTATS
EN EL MÓN ROMÀ

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Camps d'Aprenentatge

© *Camp d'Aprenentatge de la Ciutat de Tarragona*

*M. Antònia Ibàñez Serrahima
Núria Montardit Bofarull
Jordi Tortosa Giménez
M. Joana Virgili Gasol*

ISBN - 699 - 6349 - X

Dipòsit Legal: T-1480/2001

Tarragona, novembre del 2001

LES CIUTATS
EN EL MÓN ROMÀ
INDEX

TREBALL DE L'ALUMNE/A

1.- Introducció	1.- Les ciutats en el món romà
2.- Presentació del treball	2.- Introducció: Les ciutats romanes
3.- Relació dels continguts	3.- La xarxa de comunicacions de l'imperi romà
4.- Objectius	4.- Comunicacions
5.- Temporització	5.- Conduccions d'aigua
6.- Nivell al qual va dirigit el material	6.- Edificis privats
7.- Consells d'utilització del material	7.- Edificis públics
8.- Bibliografia	8.- Edificis commemoratius
	9.- Edificis defensius
	10.- Edificis funeraris
	11.- Edificis religiosos
	12.- Imatges dels edificis
	13.- Comparació de ciutats romanes
	14.- Imatges de ciutats romanes
	15.- Quadre resum de les ciutats
	16.- Dibuixa la teva ciutat
	17.- Conclusions
	18.- Glossari

LES CIUTATS

EN EL MÓN ROMÀ

Nom de l'alumne/a

Centre Nivell

LES CIUTATS EN EL MÓN ROMÀ

1.- INTRODUCCIÓ

La proposta pedagògica d'aquest treball s'inclou dins del model anomenat de descobriment guiat o induït i se centra en l'estudi general de les ciutats en el món romà i de Tàrraco en particular.

No pretenem que sigui un treball tancat, sinó obert a diversos objectius i a diferents maneres de ser utilitzat. En cada cas, el professor haurà de decidir quins elements es treballen i de quina manera, sempre en funció de la realitat de cada grup-classe i dels objectius plantejats. Sens dubte, el professor/a haurà d'intervenir, tant en la proposta i aprenentatge del mètode de treball com en l'organització final o en les conclusions que presenti l'alumnat.

Conèixer els condicionants del naixement d'una ciutat en l'època romana, el perquè de la seva ubicació i de la seva estructura i funcionament, així com la funcionalitat i l'emplaçament, dins o fora de la ciutat, dels seus edificis públics és quelcom bàsic per entendre la ciutat de Tàrraco. Tanmateix, les restes romanes de Tàrragona són una part molt important del nostre patrimoni artístic, històric i cultural, i convé que sigui entès pels nois/es a fi que se sentin arrelats al nostre territori i a la nostra ciutat, perquè en realitat seran ells/es els encarregats de protegir-les i de conservar-les.

En definitiva, pensem que aquest material permetrà conèixer a l'alumne/a el nostre entorn més immediat, com és la ciutat actual, a partir de l'estudi de la seva estructura en l'època romana i els condicionats i limitacions que aquesta va suposar en la nova ciutat que s'hi superposà i que encara avui es troba en procés d'expansió.

2. PRESENTACIÓ DEL TREBALL

Davant del conjunt monumental de la ciutat de Tàrraco i dels diversos materials didàctics sobre el tema que hem preparat, hem cregut adient incloure aquest estudi comparatiu d'algunes ciutats romanes, a partir del magnífic treball publicat de Francesco Corni: *Aosta Antica. La città romana* (Tipografia Valdostana, Aosta, 1989).

Aquest dossier presenta un material informatiu sobre el procés constructiu de les ciutats, així com els criteris més idonis per a l'elecció d'un indret i sobre les principals edificacions que configuren l'urbs.

Les imatges, per tant, conformen la part principal i més atractiva, ja que il·lustren amb molta claredat com podia ser una ciutat, com s'adaptava al medi que la configurava i, alhora, com eren els edificis que la componien.

L'alumne/a ha d'observar aquestes imatges amb deteniment, per tal d'identificar-ne les semblances i les diferències i així aprendre'n els trets més característics. Després haurà d'aplicar els coneixements adquirits en la recreació d'una ciutat romana ideal inventada, que segueixi les regles estudiades prèviament.

Les diferents graelles ajuden a la recollida sistemàtica i ordenada dels conceptes que es treballen mitjançant l'observació i, per tant, ajuden a l'elaboració del resum final i a la memorització comprensiva que es produeix en l'elaboració dels diferents passos de l'activitat.

Al final, de manera pautaada, s'anirà desglossant un seguit de conclusions, com a síntesi de totes les tasques fetes.

3. RELACIÓ DELS CONTINGUTS

- Origen i formació de les ciutats romanes.
- Mapa de les principals ciutats durant l'Imperi.
- Relació dels edificis més importants d'una ciutat romana: descripció i il·lustracions.
- Alguns models de ciutats romanes.
- Síntesi dels exemples.
- Recreació d'una ciutat.
- Conclusions finals.

4. OBJECTIUS

En finalitzar les activitats l'alumne/a hauria de ser capaç de:

1. Comprendre la importància de la vida urbana en la civilització romana.
2. Comprendre quins eren els aspectes geogràfics que configuren una ciutat.
3. Saber el procés constructiu d'una ciutat.
4. Conèixer les principals normes que se seguïen en la instal·lació d'una ciutat.
5. Identificar-ne les construccions.
6. Conèixer les funcions i les característiques bàsiques dels diferents edificis urbans.
7. Observar acuradament.
8. Plasmar per escrit les observacions fetes.
9. Sintetitzar i extreure conclusions.
10. Conèixer l'estructura teòrica bàsica d'una ciutat romana.
11. Distingir que és una infraestructura.
12. Valorar la importància de la cultura romana urbana.
13. Ser sistemàtic en la recollida d'informació.
14. Posar per escrit la informació a presa.
15. Comparar diferent informació.

5. TEMPORITZACIÓ

- Origen i formació de les ciutats romanes
Presentació del treball
Lectura comprensiva del text **1/2 hora**
- Mapa de les principals ciutats durant l'Imperi
Observació **1/2 hora**
- Relació dels edificis més importants d'una ciutat romana:
Descripció i il·lustracions
Lectura dels textos
Identificació i col·locació de les imatges **1 hora**
- Alguns models de ciutats romanes
Observació de les imatges
Identificació de les imatges i realització de les activitats **1 hora**
- Síntesi dels exemples
Realització de la graella **1/2 hora**
- Recreació d'una ciutat
Dibuix **1/2 hora**
- Conclusions finals
Realització de les activitats **1/2 hora**
- Total 5 hores**

6. NIVELL AL QUAL VA DIRIGIT EL MATERIAL

Aquest material va dirigit a alumnes d'ESO.

7. CONSELLS D'UTILITZACIÓ DEL MATERIAL

A través de l'elaboració de tot el material l'alumne/a ha de comprendre la importància de la vida urbana al món romà i, així mateix, ha de ser capaç de valorar l'interès de Tàrraco, en relació amb els exemplars estudiats.

Per tant, anotem alguns consells de l'ús del material a l'hora de realitzar-ne les activitats:

7.1. Text sobre l'origen i la formació de les ciutats romanes.

L'objectiu de la lectura se centra en la comprensió del procés constructiu d'una ciutat i, per tant, caldria deixar-ne clares les etapes a través d'una lectura conjunta i una sintetització o esquematització del text.

7.2. Mapa de les principals ciutats durant l'Imperi

En aquest cas, ens limitarem a observar i comentar el gran nombre de ciutats existents i de la importància de la vida urbana romana.

7.3. Quadres amb la descripció dels edificis d'una ciutat i les seves il·lustracions.

Com hem indicat en l'activitat, l'alumne/a haurà de fer una lectura comprensiva de cada fitxa, de tal manera que n'entengui els trets fonamentals i li permetin la identificació de la imatge corresponent; per tal d'enganxar-la al seu quadre. És important que els conceptes quedin clars, ja que per a les activitats posteriors seran utilitzats contínuament.

7.4. Imatges de ciutats romanes

El cos del material es basa en el treball d'aquestes imatges. Proposem treballar-les de la següent manera:

- Primera visualització de les il·lustracions i identificació dels edificis descrits, pintant-los dels colors marcats en la llegenda.
- A continuació, emplenarà la graella que hi ha al peu de cada dibuix amb els codis establerts. Les observacions que s'hi van marcant ens serviran per redactar les conclusions finals.
- Per últim, passarà les informacions parcials a la graella final que permet visualitzar en una ullada tota la informació anterior.

7.5. Recreació d'una ciutat

L'alumne/a ha de tenir present aquells aspectes que ha vist en les diferents parts del treball: elecció del lloc, condicions del terreny, mida de la ciutat, recorregut de les muralles, infraestructures bàsiques, edificis intramurs i extramurs, zones residencials...

La qualitat del dibuix que realitzi no té cap interès, allò que ens importa és la distribució de l'espai i la claredat de les idees en la localització dels edificis.

7.6. Activitats i conclusions finals

A causa de la dificultat que acostumen a tenir els alumnes per extreure unes conclusions, hem establert una sèrie de passos per tal d'ajudar-los i ensenyar-los a veure quins són els aspectes a considerar per elaborar una síntesi final:

- Reflexió de la feina feta a partir d'unes qüestions. Anotem algunes de les idees principals que haurien d'exposar-se per escrit i oralment:*

a.1. Quina forma acostumen a tenir les ciutats?

L'estructura és ortogonal, per tant la forma més habitual emprada serà la rectangular. En tot cas, estaven limitats per les irregularitats del relleu.

a.2. Assenyalava aquells elements del relleu que han obligat els arquitectes a modificar la regularitat de les ciutats.

Els rius, els turons, el mar...

a.3. Quina importància creus que tenia la geografia en l'elecció del lloc per construir una ciutat? Assenyalava els agents geogràfics afavoridors per a la seva instal·lació.

Fonamental, per a l'elecció d'un lloc tenien en compte que hi hagués aigua potable, la situació, la salubritat, una fàcil defensa, les comunicacions, el clima...

a.4. Quines construccions es localitzen sempre o a vegades extramurs? Comenta les raons perquè s'hi troben.

Els aqüeductes, els ponts, les vies, les vil·les, el port, la necròpolis, l'arc de triomf, sempre s'hi localitzen. A vegades, també l'amfiteatre.

Pot ser per motius estratègics, perquè són edificis no prioritaris per a la defensa de la ciutat; o per raons sanitàries, com en el cas dels cementiris; o propagandístiques, com les vies i els arcs de triomf.

a.5. On acostuma a situar-se el fòrum?

Sempre a intramurs, al nucli de la ciutat i a cops en un lloc elevat.

a.6. Hi ha separació entre la zona residencial i les àrees públiques (administratives, religioses, comercials...)? En general no, a excepció del cas de Tàrraco, tot es trobava molt interconnectat.

a.7. És molt freqüent que en una ciutat s'hi trobin els edificis lúdics de teatre, amfiteatre i circ? Per què? No, només Tàrraco tenia els tres edificis. Tan sols dues ciutats compten amb amfiteatre i teatre i la resta, amb un. Cap d'altre, al marge de Tàrraco tenia circ. Això té a veure amb la importància de la ciutat i la seva capacitat econòmica per poder mantenir els jocs. Recordem que Tàrraco era capital de Província.

a.8. Com veus el traçat dels carrers? Es distingeixen perfectament els principals (el cardo i el decumanus) que eren els més amples.

a.9. Quines serien les infraestructures bàsiques de tota ciutat?

- Comunicacions: vies, ponts, ports...
- Canalitzacions d'aigua: aqüeductes, clavegueram, fonts...
- Defensa: muralles, torres...
- Alimentació: vil·les, mercats...

b. Ara ja toca escriure les conclusions finals. Per això hem posat l'inici de les frases per ajudar-los a redactar-les:

Anem ara a extreure'n algunes conclusions:

- Les ciutats romanes acostumaven a ser...**
 - Ortogonals, el més regulars possibles, però adaptant-se al relleu existent.
 - Planificades en funció de la població prevista.
- Les ciutats romanes sempre tenien...**
 - Muralles, el fòrum, zones residencials, temples, necròpolis, aqüeductes, termes.
- Les més importants acostumaven a tenir a més...**
 - Amfiteatres, teatres, circs, arcs de triomf.
- Intramurs hi trobem...**
 - Fòrum, temples, cases, termes...
- Extramurs hi havia...**
 - Necròpolis, vies, vil·les, amfiteatres...
- Els carrers eren...**
 - Rectes i n'hi havia dos de molt importants que eren el Cardo i el Decumanus
- La gent vivia a ...**
 - A les domus, a les insules i a les vil·les
- L'activitat religiosa i administrativa es localitzava a ...**
 - Al Fòrum
- La vida social i lúdica es donava a terme a ...**
 - En els edificis públics com ara el teatre, l'amfiteatre, el circ ...

8. BIBLIOGRAFIA

- ADAM, Jean-Pierre: *La construcción romana. Materiales y técnicas*. Ed. de los oficios, León, 1989.
- ABASCAL, Juan Manuel; ESPINOSA, Urbano: *La ciudad hispano-romana: privilegio y poder*. Ed. Colegio Oficial de Aparejadores y A.T. de la Rioja, Logroño, 1989.
- ALUJA MIRÓ, Joan: *Les ciutats en el món romà*. Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona, Tarragona, 1996. (Text ciclostilat).
- AQUILUÉ, Xavier; DUPRÉ, Xavier; MASSÓ, Jaume i RUIZ DE ARBULLO, Joaquín: *Tarraco. Guia Arqueològica*. Guies el Medol, Tarragona, 1991.
- BARATTE; François: *Temple Romain*. Collection l'histoire en mains, Tomis Sarl Editeur, Paris, 1986.
- BOMBARDE, Odile i MOATTI, Claude: *Quomodo vivebant Romani?*, Societate Editoriali Libraria, s.c., 1987.
- CARBALLUDE; Pepe: *La vida diaria de los romanos*. Ediciones SM, Madrid, 1989.
- CARCOPINO, Jérôme: *La vida cotidiana en Roma en el apogeo del Imperio*. Ediciones Temas de Hoy (Colección Historia, 3), Madrid, 1989.
- CASTILLO PASCUAL, María José: *Espacio en orden. El modelo gramático-romano de ordenación del territorio*. Universidad de la Rioja, Servicio de publicaciones, Logroño, 1996.
- CONNOLLY, Peter; DODGE, Hazel: *La ciudad antigua. La vida en la Atenas y Roma clásicas*. Ed. Acento, Madrid, 1998.
- : *Pompeia*. Barcanova (La vida en el passat), Barcelona, 1987.
- CORNI, Francesco: *Aosta anitica. La ciutat romana*. Tipografia Valdostana, Aosta, 1989.
- D.A.: *La ciutat hispano-romana*. Ministerio de cultura i Àmbit serveis editorials, s.a., Barcelona, 1993.
- : *La ciutat en el món romà*. Actes XVI Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica. Tarragona, 1994.
- : *Roma a Catalunya*. Institut Català d'Estudis Mediterranis, Barcelona, 1992.
- : *Présence du théâtre antique*, Vaison-La-Romaine, 1985.
- ELVIRA, M.A. i BLANCO FREIJEIRO, A.: *Etruria y Roma republicana*. Historia 16 (Historia del Arte, 12), Grupo 16, Madrid, 1989.
- ETIENNE, Robert: *La vida cotidiana en Pompeya*. Ed. Temas de Hoy (Bolsistemas, 61), Madrid, 1996.
- : *Pompeya, la ciudad bajo las cenizas*. Aguilar Universal, Madrid, 1989.
- ESPINÓS, J.; MASÍÀ, P.; SÁNCHEZ, D.; VILAR, M.: *Así vivían los romanos*. Anaya, Vida cotidiana, Madrid, 1994 (8).
- FEYEL, Gilles: *En tiempo de los romanos*. Ed. Everest (Colección saber más), León, 1983.
- FUSTEL DE COULANGES, Numa Dionisio: *La ciudad antigua*. Ed. Iberia, Obras Maestras, Barcelona, 1971.
- GARCÍA BELLIDO, Antonio: *Urbanista de las grandes ciudades del mundo antiguo*. CSIC (Bibliotheca archaeologica, V), Instituto español de Arqueología, Madrid, 1985.
- HAMEY, L.A. i J.A.: *Los ingenieros romanos*. Akal/Cambridge (Historia del mundo para jóvenes, 18), Torrejón de Ardoz, 1990.
- HERNÁNDEZ, Xavier; COMES, Pilar: *BARMI. La formación de una ciudad mediterránea a través de la historia*. Ed. Destino, Barcelona, 1990.
- LIBERATI, Anna M.; BOURBON, Favio: *Roma antigua. Historia de una civilización que conquistó el mundo*. Ediciones Folio, Barcelona, 2001.
- MACAULAY, David: *Nacimiento de una ciudad romana 300 años a. de J.C.* Ed. Timun Mas, Barcelona, 1978.
- MACDONALD, Fiona i BERGIN, Mark: *En la Roma d'August. El fundador de l'Imperi*. Anaya (El túnel del Temps), Madrid, 1990.
- MALISSARD, Alain: *Los romanos y el agua*. Editorial Herder, Barcelona, 1996.
- MCKEEVER, Susan: *Miniguia. L'antiga Roma*, Ed. Molino, Barcelona, 1996.
- REGOND, Annie: *Casa Romana*. Tomis Sarl Editeur, Chamalières, 1986.
- TEJA, Ramón: *Espectáculos y deportes en la Roma antigua*. Ed. Santillana (Historia Hoy), Madrid
- TRIMBACH, Eliz. i DERRIEN, Loïc: *Viaje por la Roma de los Césares*. Plaza & Janés Ed., Plaza Joven (Viajes a través de la Historia del mundo), Barcelona, 1989.
- ZACCARIA RUGGIU, Annapaola: *Spazio privato e spazio pubblico nella città romana*. École française de Roma (Collection de l'École française de Roma, 201), Palais Farnèse, 1995.

LES CIUTATS

EN EL MÓN ROMÀ

TREBALL DE L'ALUMNE/A

LES CIUTATS ROMANES

El procés d'ocupació territorial de Roma no es limità a la imposició del seu poder militar, com havia passat en els altres imperis de l'antiguitat, sinó en l'exportació de determinats models socials, coneguda com la romanització. En aquest context, el concepte de ciutat romana va ser el més important i el més estès per tota la conca mediterrània.

On construir una ciutat?

Quan els romans decidien construir una nova ciutat, el primer que feien era escollir una zona plana amb una lleugera inclinació, a fi d'assegurar el drenatge de les aigües residuals, i que es trobés a una certa alçada per tal d'evitar les possibles inundacions i obtenir una millor capacitat defensiva.

Sempre hi havia el seguiment d'uns rituals religiosos per part dels àugurs (endevinadors del futur, per predir si el lloc elegit és idoni o no) i es demanava a un sacerdot que examínés el fetge d'un esquirol i d'una au que habitessin en aquell lloc per comprovar que l'indret era saludable.

A més a més, **tenien en compte:**

- Que no hi hagués aigües estancades, ja que podien ser focus de malalties.
- El clima: amb una pluviometria mínima adequada. Preferien també els indrets ventilats (considerats més sans) i amb unes temperatures suaus, sempre que era possible
- Les comunicacions: per facilitar el moviment de les persones i de les mercaderies. Les vies, els ponts i els ports eren les primeres provisions i els primers treballs efectuats, a causa de les necessitats de productes alimentaris i manufacturats.
- Un accés fàcil i factible a l'aigua potable, des d'on poder fer les conduccions fins a la ciutat.
- Un terreny fèrtil, que permetés alimentar a la població prevista.

Què feien primer?

Els soldats ajudats pels esclaus que els acompanyaven aixecaven un campament militar provisional, el *castrum*, amb forma ortogonal, és a dir, dividit en quadrícula, a partir de dos carrers principals situats en creu. Des d'allí s'alineaven les tendes dels oficials, dels soldats i dels esclaus, els magatzems i els dipòsits amb les provisions, l'armament... En l'indret on es creuaven els carrers es deixava un gran espai obert, el fòrum, on els soldats s'havien de reunir cada dia a fi de rebre les ordres.

Els campaments romans acostumaven a estar formats per tendes de campanya. Ara bé, quan volien establir un campament permanent, feien les construccions de rajola, de fusta o de fang, per tal que els soldats visquessin més còmodament. A poc a poc, s'hi instal·laven les famílies dels soldats i els comerciants.

El *castrum* es converteix en ciutat.

Quan la situació militar s'anava tranquil·litant, calia començar a construir les ciutats per tal de poblar els terrenys conquerits, per explotar i dominar el territori. En primer lloc, els agrimensors (persones que mesuren el terreny) realitzaven l'estudi del relleu i els enginyers romans n'elaboraven els plànols i els dibuixos.

Tot seguit es planificaven les infraestructures imprescindibles a la ciutat: les canalitzacions d'aigua, les fonts, les latrines... i el clavegueram general; la situació dels edificis públics; la preparació dels camins d'accés com les carreteres i els ponts; la previsió dels materials de construcció com la fusta, les pedres (extretes generalment de les pedreres locals), o la importació de marbres des d'Itàlia, així com de l'elaboració de les rajoles, les toixanes, les teules, el formigó, el guix...

En darrer terme, calia establir la propietat del sòl, ja que si en general les noves conquestes eren de l'Estat, es lliuraven també lots de terra als soldats, als comerciants i als pagesos. Cadascun d'ells s'havia de pagar la casa i es feia l'escriptura de propietat, en què constaven totes les dades.

La construcció de la ciutat

Els passos constructius eren els següents:

1. Fixació del perímetre de la ciutat i dels carrers principals.

Com en el campament, les ciutats romanes acostumaven a ser rectangulars, seccionades pels carrers, a la manera d'una quadrícula, a partir d'un carrer principal vertical (*cardo*) i un altre de perpendicular (*decumanus*). Ara bé, el relleu feia que aquest esquema tipus es modificqués i s'adaptés i que, per tant, configurés l'estructura de la ciutat.

2. El cerimonial religiós.

Un sacerdot marcava amb una arada el rastre de la superfície de la ciutat.

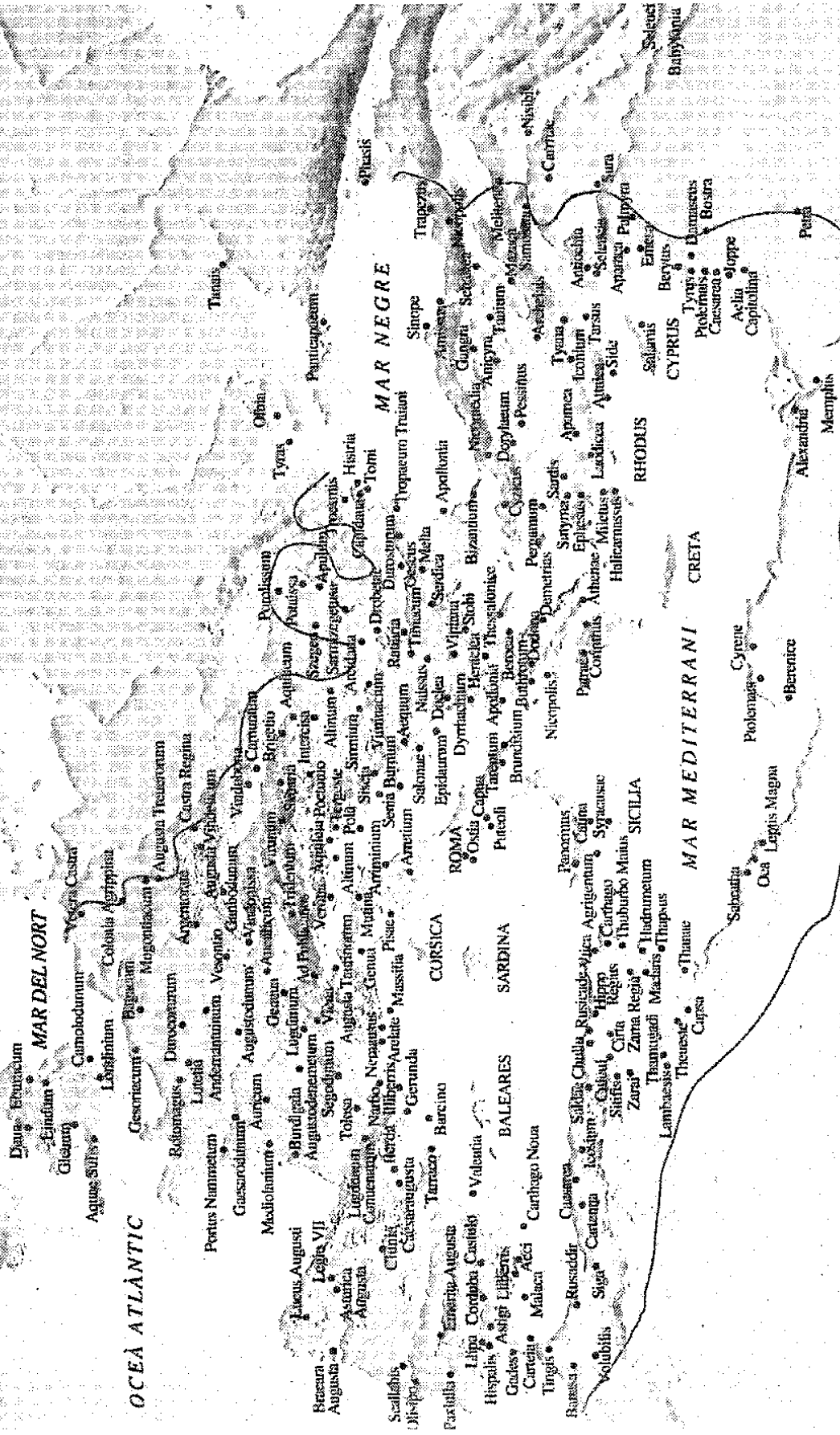
3. Traçat dels carrers.

Els agrimensors marcaven el recorregut dels carrers, curant molt en mantenir els angles rectes per mitjà d'instruments de mesura.

4. Aixecament de les muralles.

Feien una trinxera central per als fonaments, a partir de la qual aixecaven dues parets paral·leles que es reomplien de pedres, terra o tovots. Podien arribar a tenir fins a 9 metres de profunditat, per evitar que els sapadors (militars del cos d'enginyers) poguessin excavar túnels per enfonsar les muralles. A continuació, ja elevaven els murs i les torres de defensa. Quatre portes principals enllaçaven les vies amb el *cardo* i el *decumanus*, mentre se n'obrien de més petites (anomenades portelles), d'accés limitat als vianants. Progressivament s'anaven construint tant els edificis públics com els privats, en funció del creixement de la ciutat i del seu potencial econòmic. Com avui en dia, les ciutats romanes eren vives i dinàmiques: creixien i es modificaven continuament. Per això, una ciutat no està mai acabada, ja que sempre hi ha coses noves a fer.

LA XARXA DE COMUNICACIONS DE L'IMPERI ROMÀ

A continuació, tens una sèrie de quadres amb la descripció dels edificis més importants d'una ciutat romana, classificats per la seva funció. Després trobaràs les il·lustracions de cada monument.

Amb tot plegat has de fer:

1. Llegir atentament la descripció de cada construcció.
2. Buscar al glossari aquells termes que no has comprès.
3. Identificar els dibuixos i enganxar-los correctament al quadre inferior de la descripció.

COMUNICACIONS

VIES

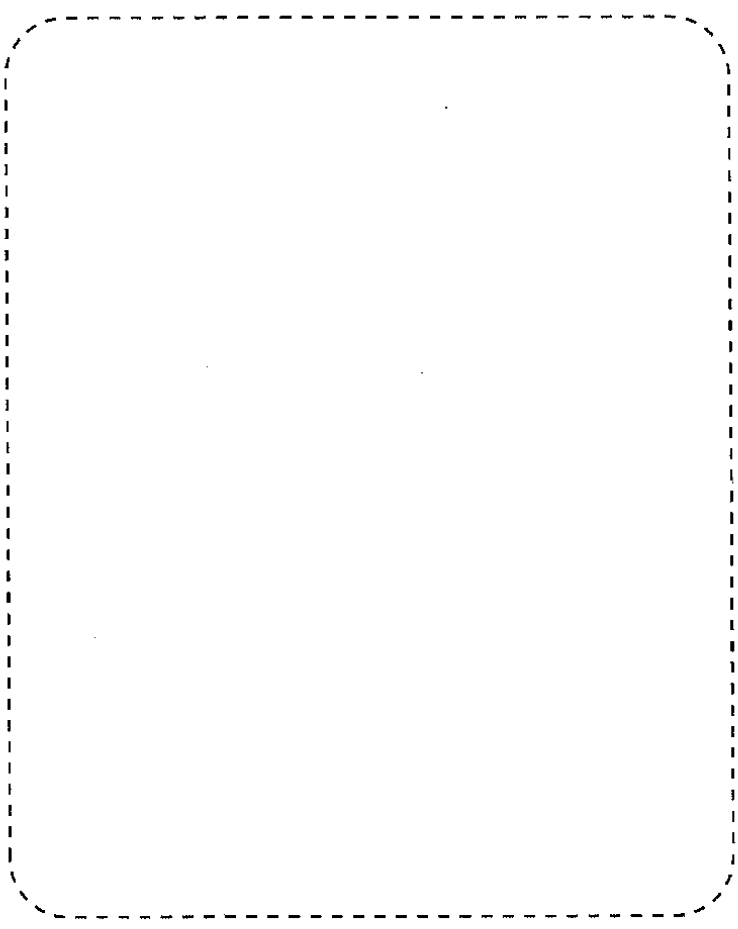
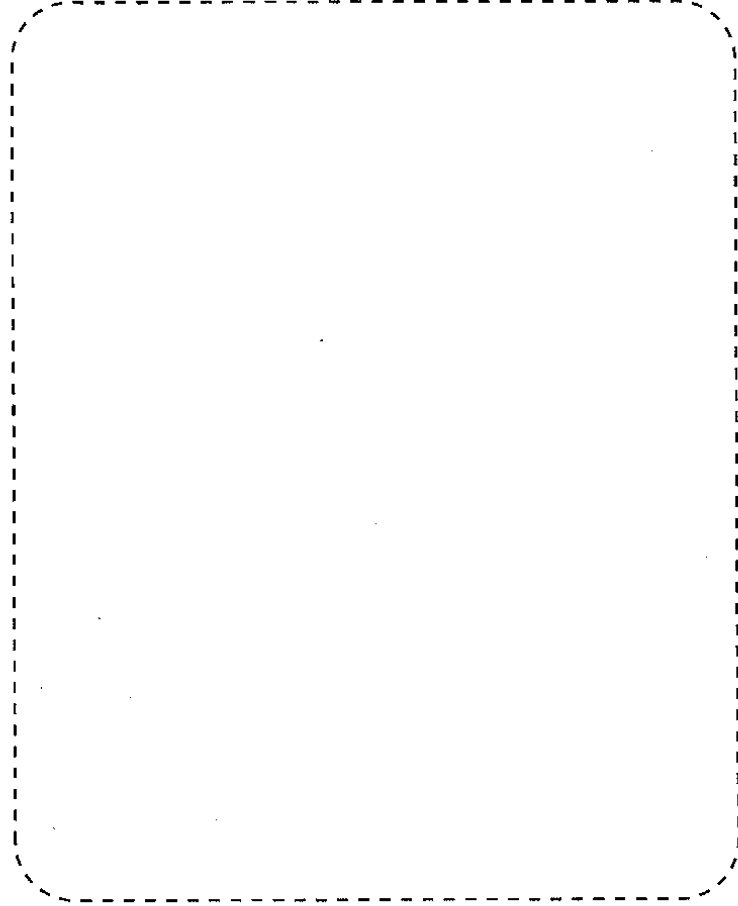
Un dels primers passos en la construcció d'una ciutat i en la conquesta d'un territori era el fer-ne les carreteres i els accessos per comunicar-se. Amb finalitats inicialment militars i després comercials i administratives, els romans van arribar a fer fins a 90.000 quilòmetres de vies per enllaçar tot l'Imperi.

Els enginyers traçaven sempre les rutes tant directes com els era possible, emprant ponts per unificar el relleu. A diferents trams instal·laven els mil·liaris (per assenyalar les distàncies i les direccions) i les mansiones o posades (per assistir els viatgers). Construïen vies amb la superfície llisa de lloses o de pedres planes, amb pendents seus cap als costats per on circulava l'aigua de la pluja i amb bona visibilitat per permetre una excel·lent marxa a l'exèrcit.

PONTS

En la febre constructora de les vies de comunicació al llarg de l'Imperi, sovint es van haver de bastir ponts per tal d'unir desnivells del relleu o traspasar rius, ja que l'objectiu era traçar el camí més recte.

Si bé sabem de l'existència de ponts de barques i de fusta, els que ens han restat són els de pedra, construïts, segons la llargària, en una successió d'arcs de mig punt i, segons l'alçada, d'un o de més pisos.

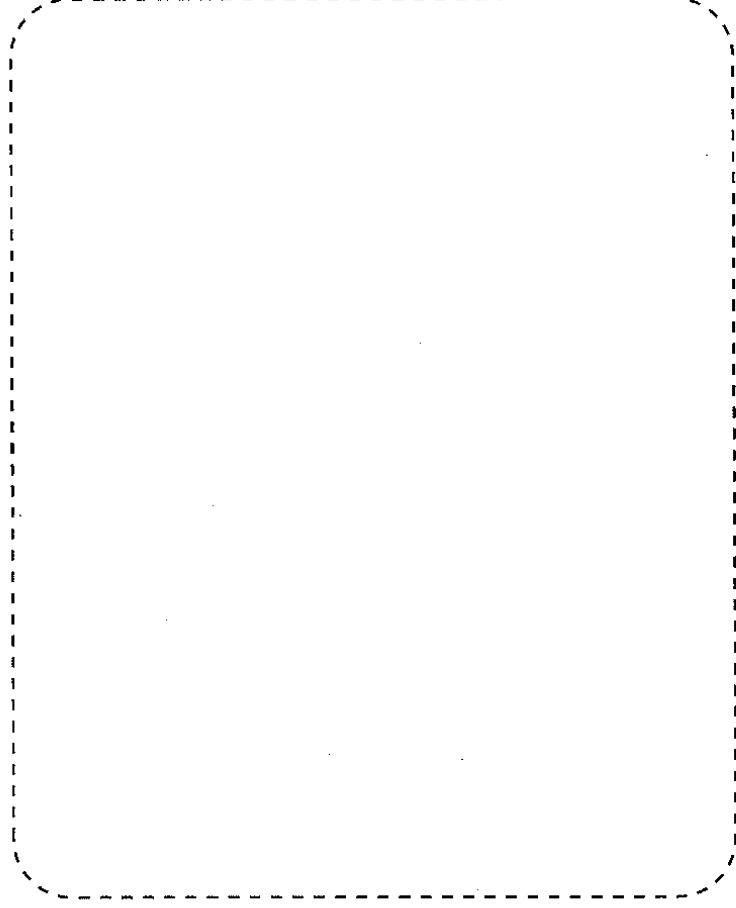

COMUNICACIONS

PORTS

La importància militar i comercial de Roma va obligar a la construcció d'uns ports marítics i fluvials cada cop més complexos. A l'aixecament d'uns molls per a la càrrega i la descàrrega de les mercaderies, s'hi van haver de sumar magatzems, drassanes, tallers, fars i, sovint, muralles de protecció, si bé en un primer moment es van utilitzar les mateixes platges.

El transport marítim tenia els avantatges que era més ràpid i permetia càrregues més pesades i voluminoses que les terrestres; però d'altra banda, tenia els inconvenients que comportava la navegació de cabotatge (és a dir, no podien perdre per gaire temps el contacte amb la costa), l'estacionalitat (en els mesos de mal temps no es navegava) i la pirateria.

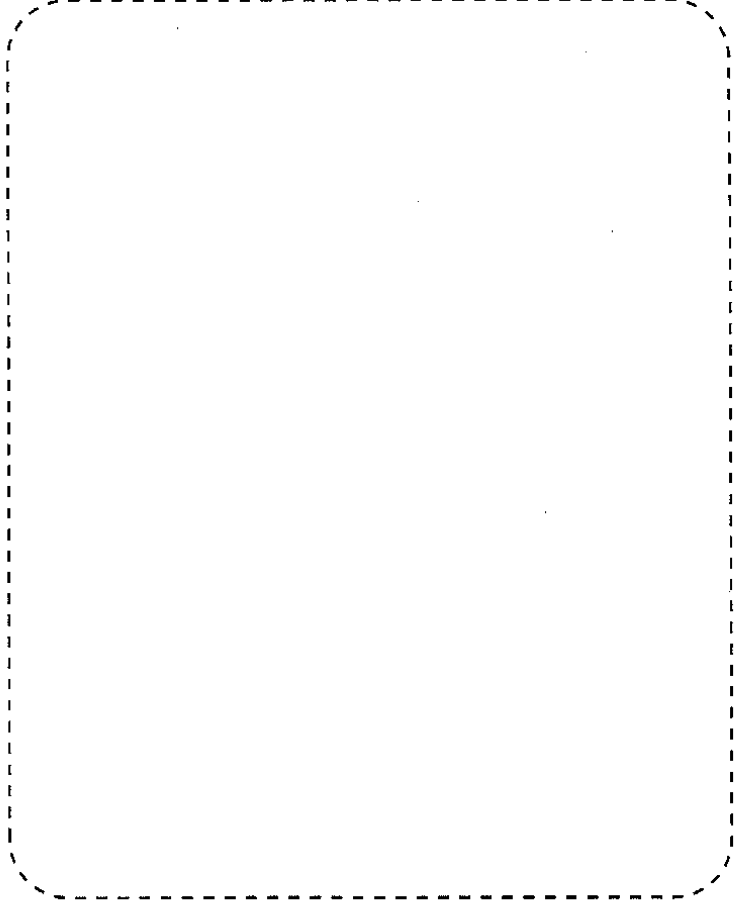

CONDUCCIONS D'AIGUA

AQUEDUCTES

Per a una cultura com la romana, basada en el poblament urbà i en què l'ús de l'aigua formava part de les diversions diàries, a més de les necessitats quotidianes (fonts, bugadèria, latrines,...), l'abastament de l'aigua era prioritari.

Els romans van construir els aqueductes (conducces d'aigua) des de fonts o manantials a una altura superior a la ciutat, que podien arribar a tenir fins a 100 quilòmetres de longitud. Segons el clima i els habitants de l'àrea se'n podien bastir més d'un. Els enginyers estudiaven el recorregut, el perfil del terreny, etc., ja que l'aqueducte havia de tenir un pendent constant de l'1% per tal que l'aigua corregués aprofitant la gravetat. Per això, havien de canalitzar-la a través de conduccions sobre ponts volats en zones de depressió o havien de perforar muntanyes. L'aigua entrava per un indret alt i des d'allí es distribuïa per mitjà de canonades de plom que hi havia sota les voreres i que la conduïen a les fonts públiques, a les cisternes, als banys i a les cases.

EDIFICIS PRIVATS

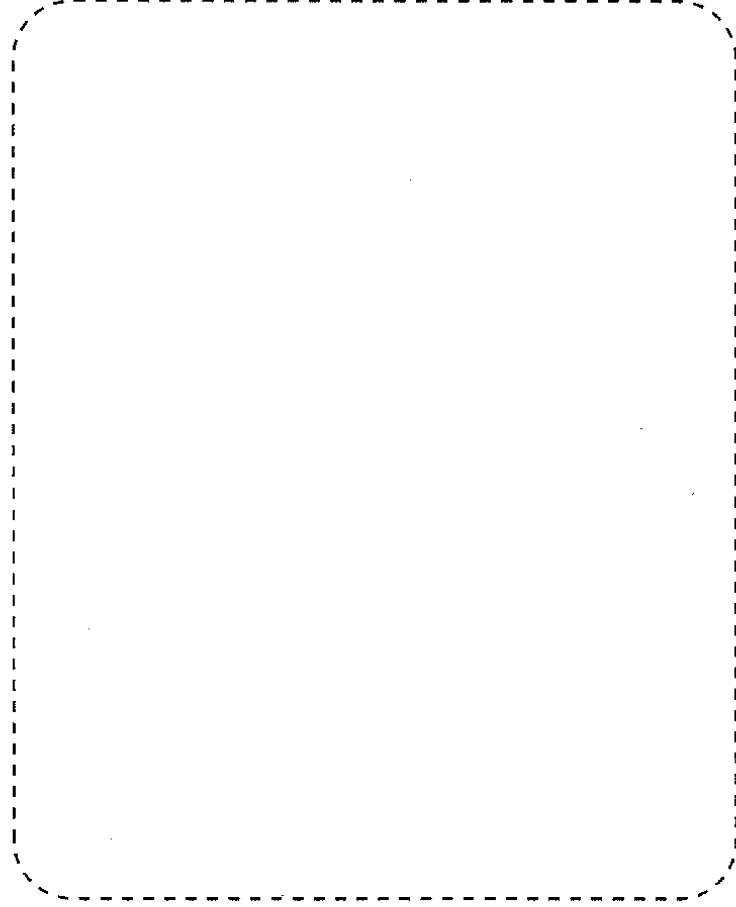
DOMUS

Són cases unifamiliars de gent benestant, generalment d'un pis, amb poca comunicació a l'exterior, distribuïdes al voltant d'un pati, a l'entorn del qual se situaven les habitacions i sovint amb un jardí al darrera.

Les parts principals de les *domus* eren:

1. El *vestibulum* o rebedor.
2. Atri o pati quadrat amb columnes, on es recollia l'aigua de la pluja (*impluvium*).
Hi havia el *lararium*, o altar dels déus de la llar, i la caixa forta.
3. *Tablinum* o despatx del propietari, on rebia els seus clients.
4. *Cubiculum* o dormitori, habitualment petit.
5. *Triclinium* o menjador.
6. Cuina.
7. Peristil o porxo amb columnes per passejar per l'ombra que envoltava el jardí.
8. Latrines.
9. Banyes, a les *domus* més riques.

El propietari sovint llogava les habitacions que donaven al carrer i es convertien en botigues, oficines o restaurants i un habitacle per als llogaters.

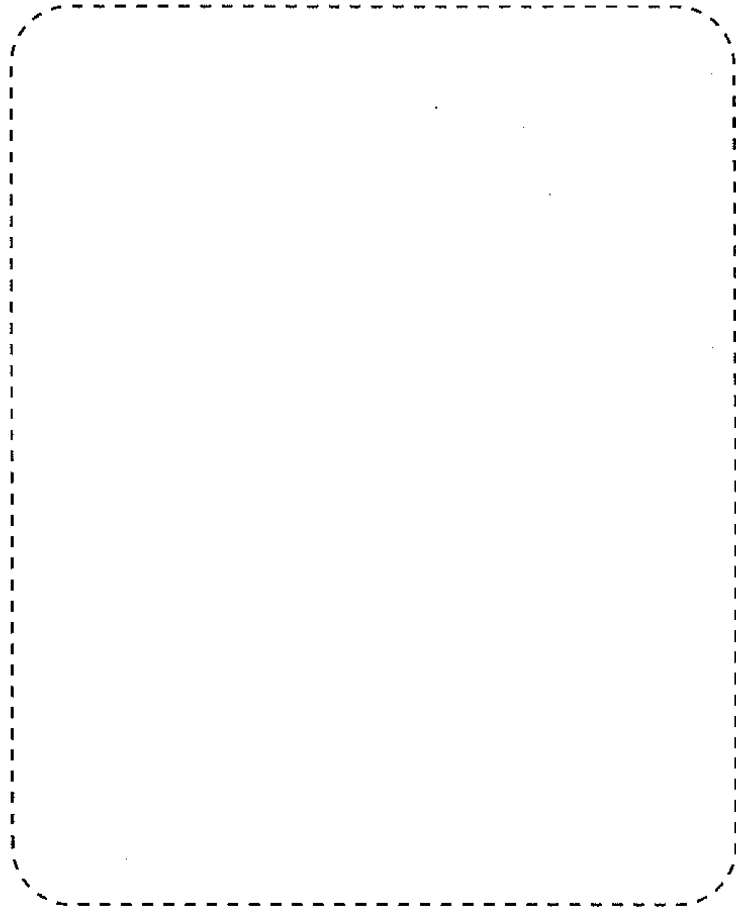
VIL·LES

Eren explotacions agrícoles o cases rústiques, per tant en distingim de dos tipus: les luxoses, ocupades per alts funcionaris i famílies patrícies que vivien en veritables palaus fora del nucli urbà; i d'altres de més modestes, tot i que en general denotaven una bona situació econòmica.

Dins de les vil·les, diferenciem tres parts:

1. La urbana, tan confortable com una *domus*, on vivien l'amo i la seva família.
2. La rústica, més senzilla i funcional que englobava les habitacions del capatàs i dels esclaus, els estables, els magatzems, els trulls per premsar les olives i el raim...
3. L'agrícola, amb el camp, el bosc i l'horta per assegurar l'antarquia de la producció.

A les vil·les costaneres també s'hi poden trobar activitats pesqueres.

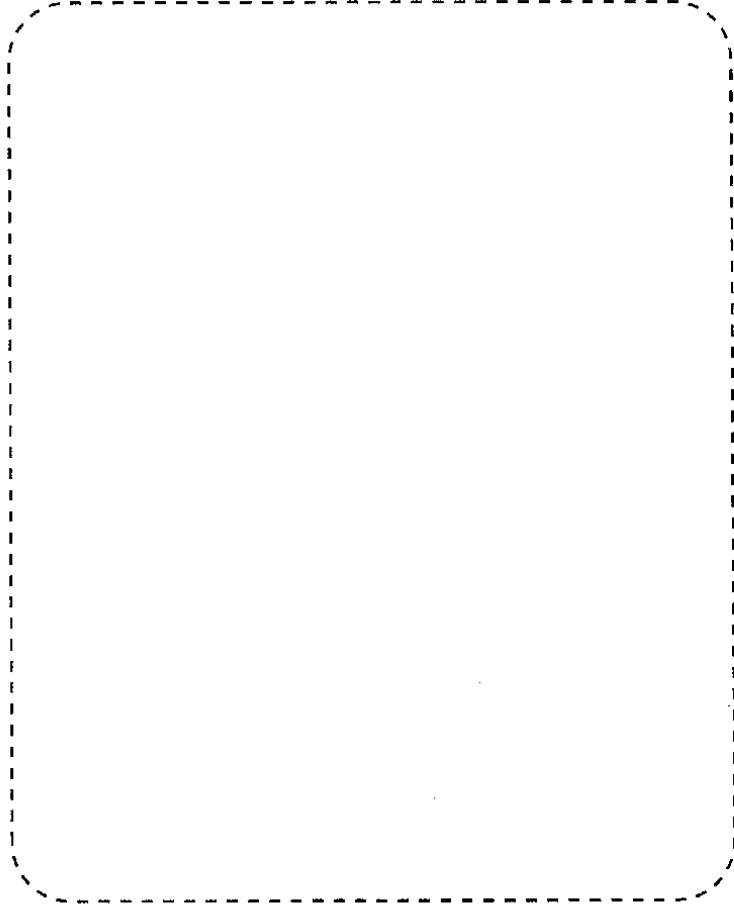
EDIFICIS PRIVATS

A l'igual que avui en dia, molta gent (amb una condició econòmica humil) vivia en blocs de pisos de diverses plantes, habitualment llogades. Els motius principals de la seva existència foren l'encariment del sòl urbà i la possibilitat d'allotjar moltes famílies alhora.

Aquests edificis, construïts de fusta i rajola, tenien el perill de patir incendis i enfondraments. Per aquest motiu, les autoritats van decretar lleis que intentaven regular la situació: no construir edificis de més de 6 plantes, tenir un porxo per permetre la maniobrabilitat dels bombers, substituir la fusta pel formigó i separar més les cases (més de 3 metres).

Les ínsules solien tenir: les botigues dels artesans i el seu domicili a l'entresol, les plantes baixes, que eren les més luxoses, amb 4 o 5 habitacions, i les plantes superiors, que tenien una sola cambra i pertanyien als llogaters més pobres. Quan l'ínsula era molt gran posseïa serveis comunitaris: cuines, latrines, bugaderia, taverna...

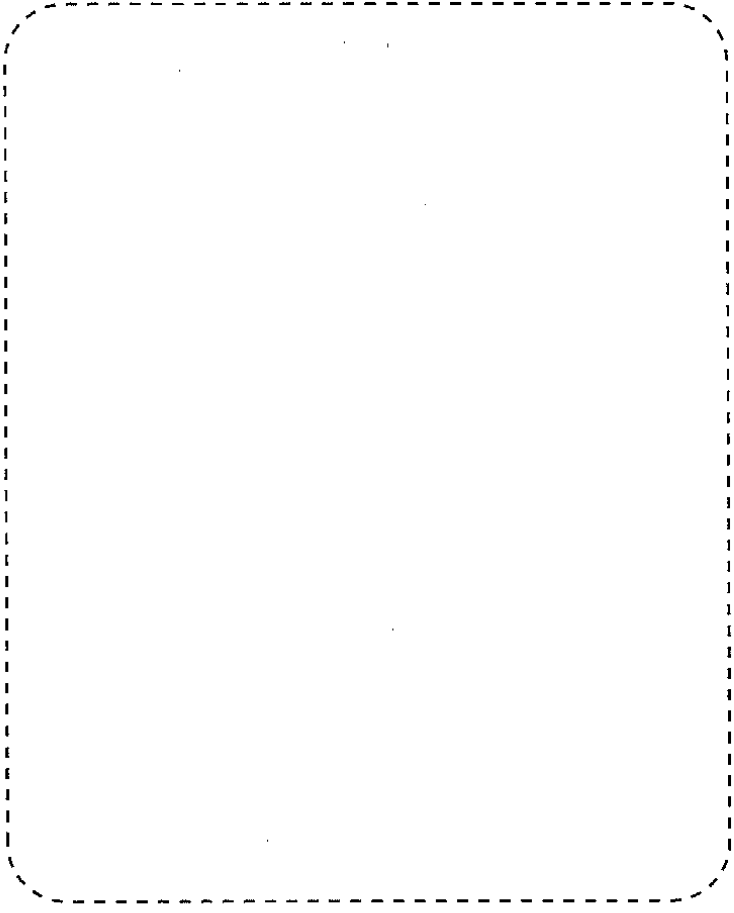

EDIFICIS PÚBLICS

Totes les ciutats romanes tenien com a mínim una plaça porticada anomenada fòrum que era el centre de la vida urbana i on es concentrava gran part de les seves activitats:

1. Polítics i administratives, ja que s'hi trobaven els edificis claus: la basílica jurídica (el jutjat), la *cúria* (una sala de reunions dels homes més importants de la ciutat), l'arxiu, ... A més, a la plaça es feien les votacions, els discursos polítics, i s'hi exposaven les estàtues de l'emperador i de les principals famílies de la ciutat.
2. Religioses, al temple o temples. Des d'aquí sortien les processons de les nombroses festes religioses del calendari romà
3. Comercials, realitzades tant als *tabernae* (petits locals comercials disposats l'un al costat de l'altre) com als pòrtics, on es feien reunions de negocis i activitats de compra i venda.
4. Lúdiques o festives, on es trobaven els amics i, fins i tot, s'hi podien celebrar combats i competicions.
5. Educatives, ja que sota els porxos se situava el mestre envoltat pels seus alumnes.

EDIFICIS PÚBLICS

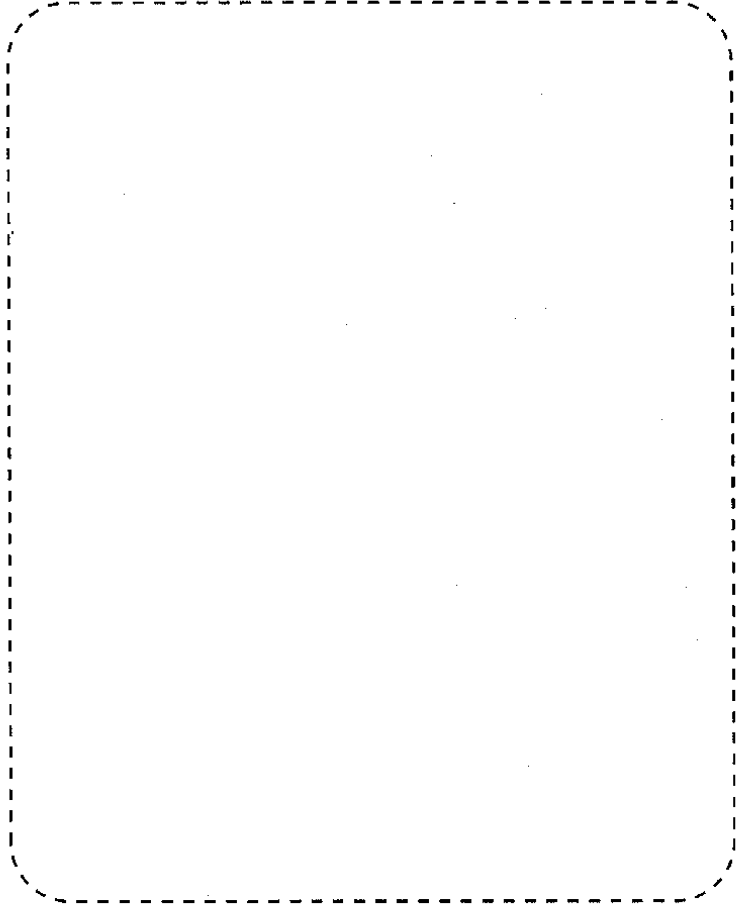
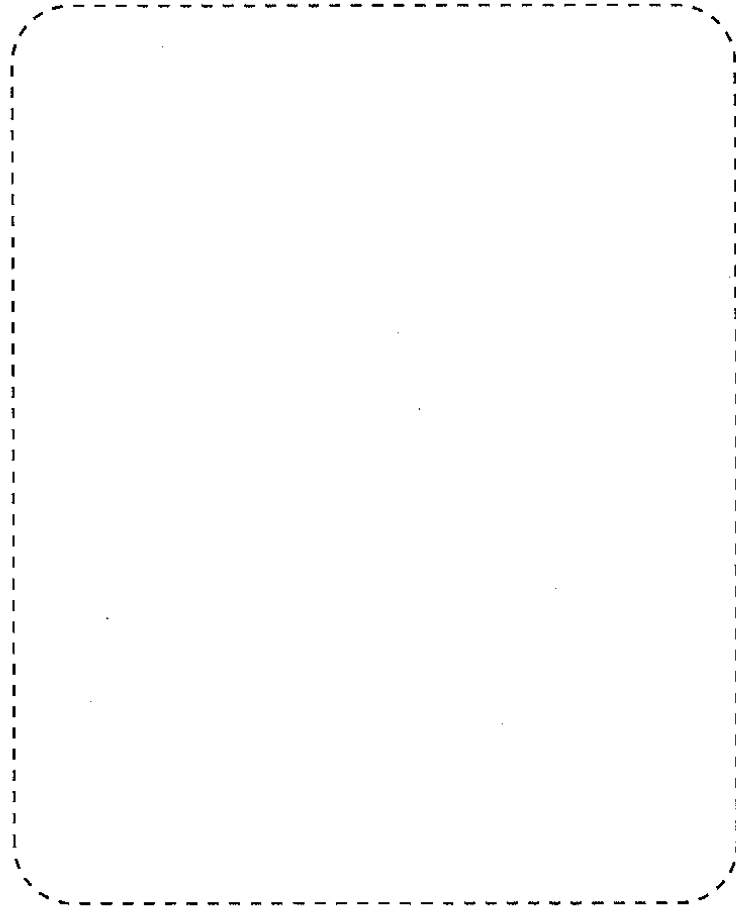
BASIL·L·I·Q·U·E·S

En un dels costats del fòrum es trobava la basílica, un edifici bàsic per a la vida ciutadana, ja que servia alhora de jutjat i de lloc de reunions i d'assemblees. La seva estructura presentava una forma rectangular. La planta podia comptar amb 3 o 5 naus i, a cops, amb una exedra a cada extrem, és a dir una part que sobresurt amb perfil semicircular. La nau central, normalment el doble d'ampla i d'alta que les naus laterals, estava coberta a dues aigües per una encavallada de bigues de fusta (estructura triangular), sovint amb cassetons tallats i policromats. Estava il·luminada per finestres oberts a la part alta del mur de la nau central, sobre les columnes corínties (és a dir, amb capitells decorats amb vegetals) que seccionaven la sala. El cristianisme va adoptar aquest model basilical per a les seves primeres esglésies.

T·E·R·M·E·S

Edifici o conjunt d'edificis destinats a prendre bany i exercicis gimnàstics. Les parts principals eren:

1. El *caldarium*, o bany d'aigua calenta, escalfats per mitjà de grans forns i de conductes per terra i les parets (*hypocaustum*)
 2. El *tepidarium*, o bany d'aigua tèbia.
 3. El *frigidarium*, o piscines d'aigua freda
 4. El *laconicum*, o estances amb vapor.
 5. La palestra, gimnàs previst per als exercicis físics.
 6. Sales de lectura, de repòs, de reunions, biblioteca, jardins, vestidors....
- Els bany podien ser públics o privats, i la zona masculina se separava de la femenina o bé establint horaris diferents per a homes i dones. La majoria dels romans eren molt aficionats a l'assistència diària a les termes, ja que servia per dur a cap una intensa vida social.

EDIFICIS PÚBLICS

TEATRES

El teatre va ser un espectacle molt popular en els primers temps de Roma: comèdies, farses, mim i pantomimes eren les que tenien més èxit.

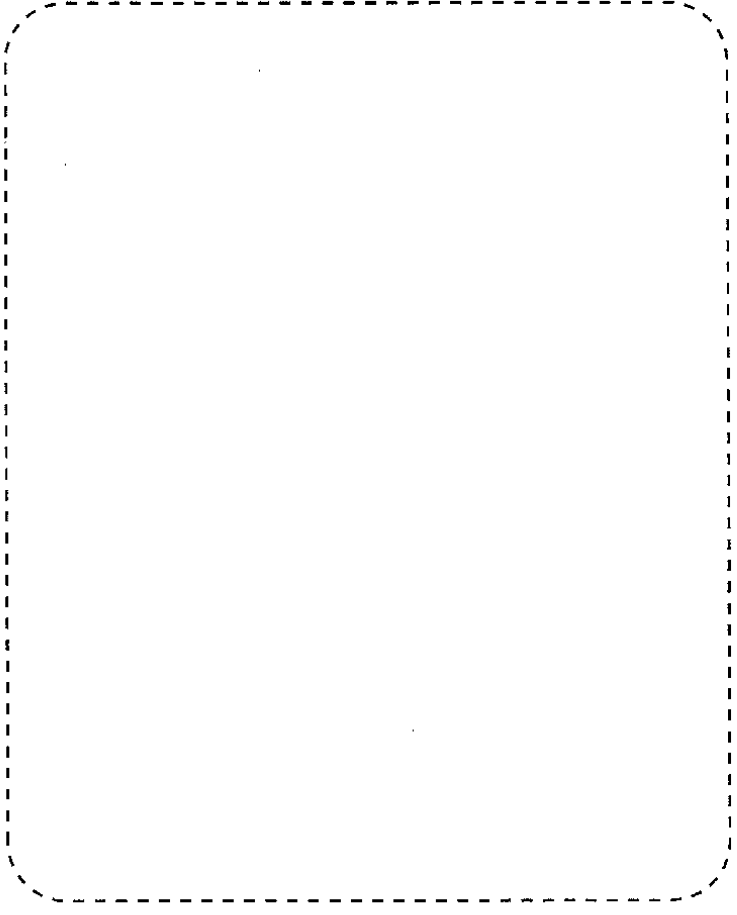
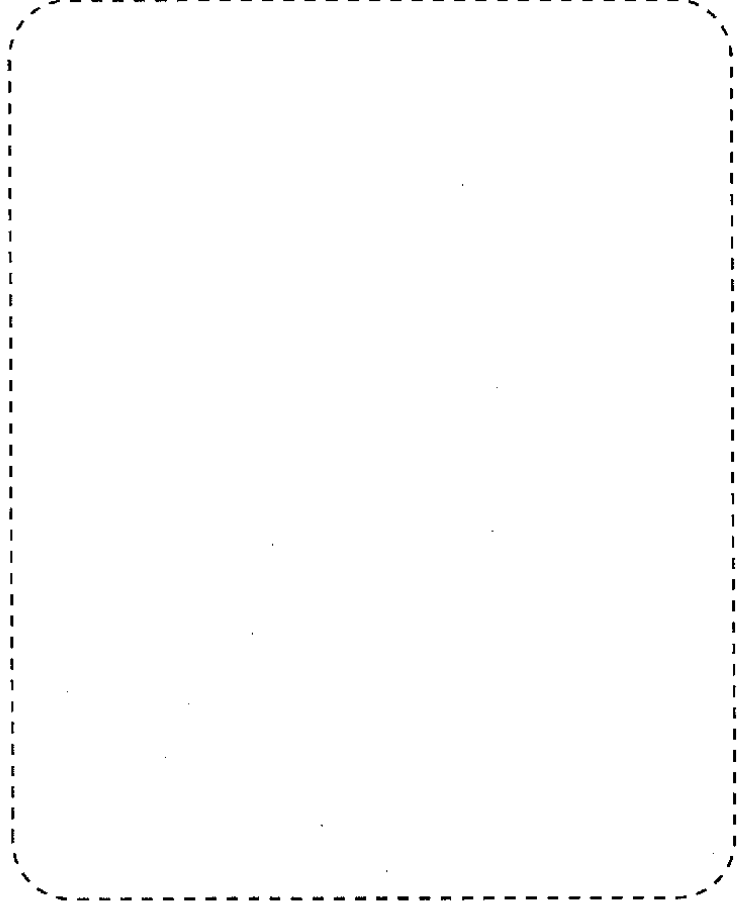
Alguns edificis eren de fusta i es desmuntaven en acabar-se els festivals; però també n'hi havia de pedra, que aprofitaven un clot natural o es bastien sobre voltes. El disseny semicircular dels teatres estava molt pensat per aprofitar al màxim l'acústica. Els seients es disposaven encerclant l'escenari, classificant socialment els espectadors de baix a dalt, segons la seva importància. Un tendal (*velum*) els protegia del sol. L'escenari estava format per una plataforma elevada per on actuaven, pel *frons scaenae* o façana monumental que simulava un palau com a decorat, i pels vestidors dels actors. Sovint s'hi situaven espais enjardinats que permetien una entrada més relaxada als espectadors privilegiats de les primeres fileres.

AMFITEATRES

Les ciutats romanes més importants van gaudir d'un amfiteatre, edifici el·líptic, destinat a diferents tipus d'espectacles: lluites entre gladiadors amb varietat d'armament (*munera*), enfrontaments entre homes i feres i entre feres soles (*venationes*), exhibicions d'animals, exercicis de doma, condemnes a mort (crucifixions, fogueres...) i, excepcionalment, batalles navals (*naumàquies*).

Com en el cas del teatre, es podien muntar estructures provisionals de fusta o construir-ne un de pedra i formigó, aprofitant pendents naturals i sobre voltes. Comptaven amb les següents parts:

1. Soterrani (*fossae*) en forma de creu, usat com a magatzem, cobert per fusta i sorra.
2. Arena, indret on es feien els espectacles.
3. *Càvea* o graderia on s'asseien els espectadors, separats socialment en tres seccions. S'hi accedia a través de les *vomitòries* (portes) que comunicaven les diferents parts mitjançant escales i rampes. Per protegir-se de les inclemències del temps, s'estenia un tendal (*velum*) sobre màstils.

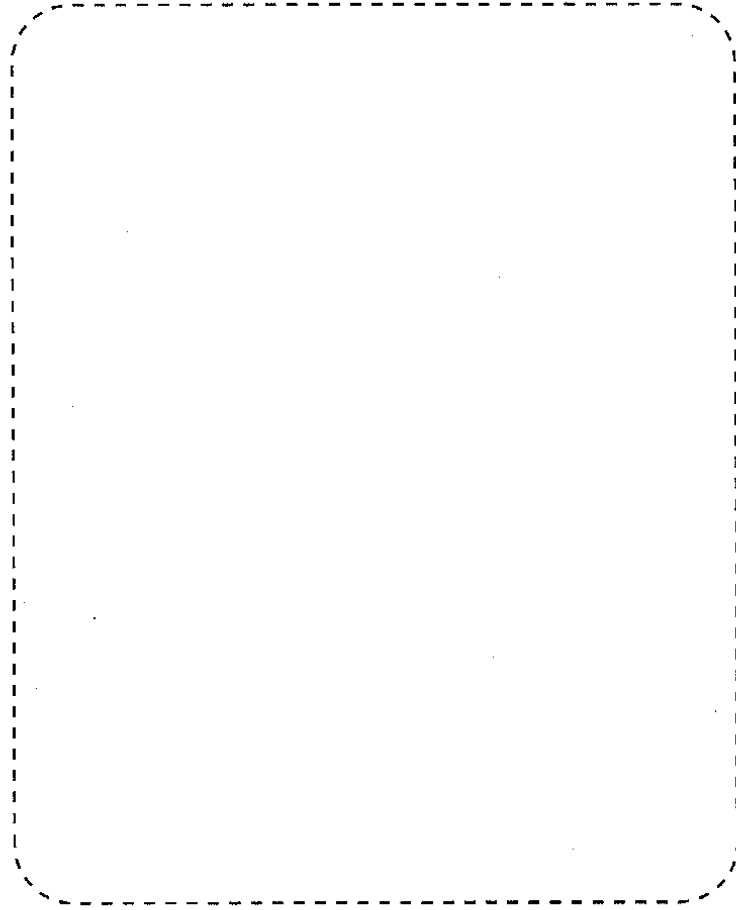

EDIFICIS PÚBLICS

Els cirques eren hipòdroms, on es duïen a terme curses de cavalls amb carruatges, l'espectacle de més èxit, per la qual cosa la capacitat de la càmara podia ser considerable. Els participants sortien de les carceres i havien de donar set voltes a la pista, al voltant de l'espina central, assenyalades pels marcadors: ous de fusta i dofins de bronze. Els equips, representats per quatre colors (blanc, blau, vermell i verd), comptaven amb els ensinistradors, veterinaris, aurigues, criança dels cavalls... necessaris per poder competir i guanyar. Els carros podien tenir de dos fins a deu cavalls, tot i que els més habituals eren de dos (*bigues*) o quatre cavalls (*quàdrigues*).

Els aurigues corrien drets sobre el vehicle, abillats amb el color propi del seu equip. El guanyador seria coronat amb el llorer per la màxima autoritat des del *pubvinar* (llojja).

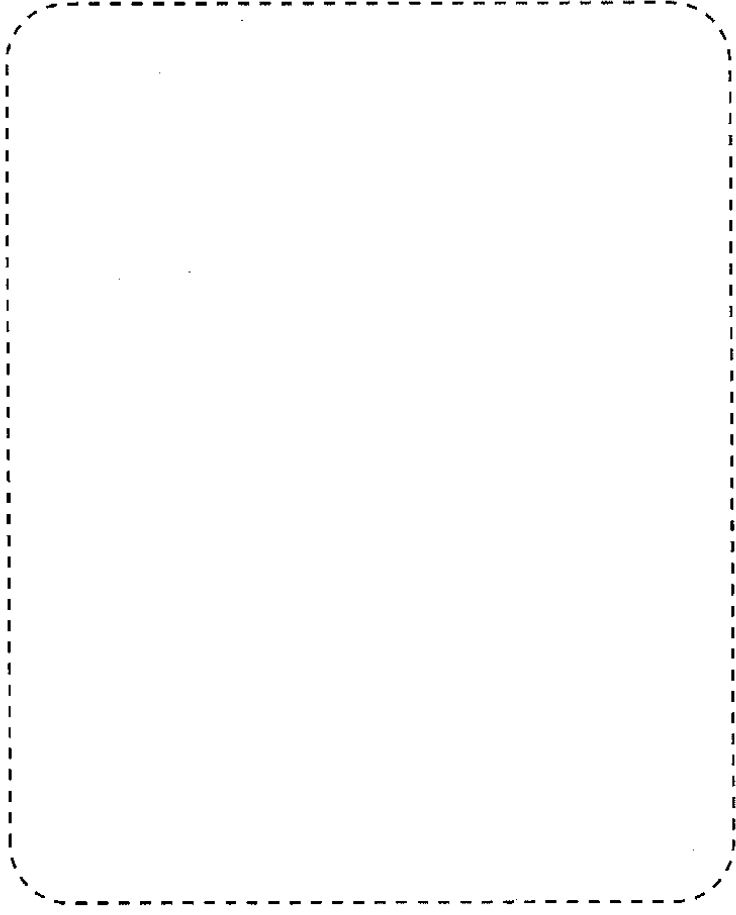

COMMEMORATIUS

Els romans van ser molt aficionats a commemorar els esdeveniments políticomilitars principals amb grans monuments per premiar a una persona en vida. Aquests podien ser efímers, és a dir, amb materials febles com la fusta o el guix; o bé duradors, fets de rajola o de pedra.

Els arcs de triomf se solien situar prop d'una ciutat, en una via, per on desfilava el triomfador amb la comitiva per presentar el botí de guerra. Podien tenir una o tres portes, emmarcades per columnes o pilastres i cornises motllurades i, a cops, es decoraven amb elements escultòrics referits a la gesta.

EDIFICIS DEFENSIS

MURALLES

Les muralles servien de defensa tant d'una ciutat com d'un *castrum* o campament militar. L'estructura rectangular n'era la base, tot i que s'ajustaven al relleu amb el qual es trobaven. Per al primer tipus, a partir d'una trinxera central que actuava de fonament, s'aixecaven dues parets paral·leles fetes de grans carreus que es reomplien de pedres o de tovots (peces de fang), dotant-la de gran fortalesa i gruix. Els llenços de muralla es coronaven amb merlets i s'interrompien per les torres, comunicades pel pas de ronda.

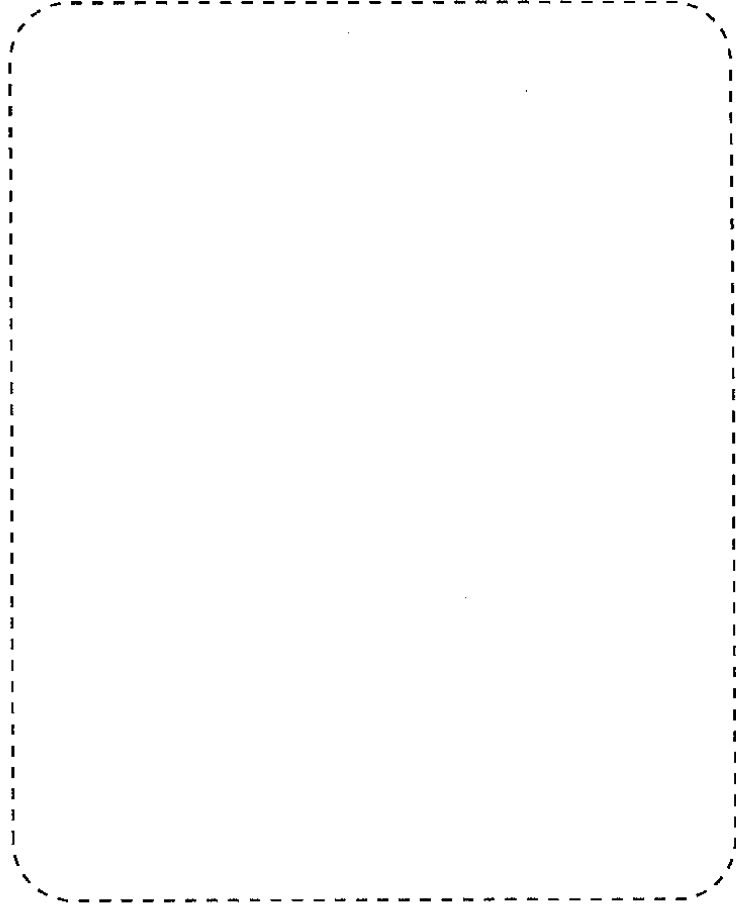
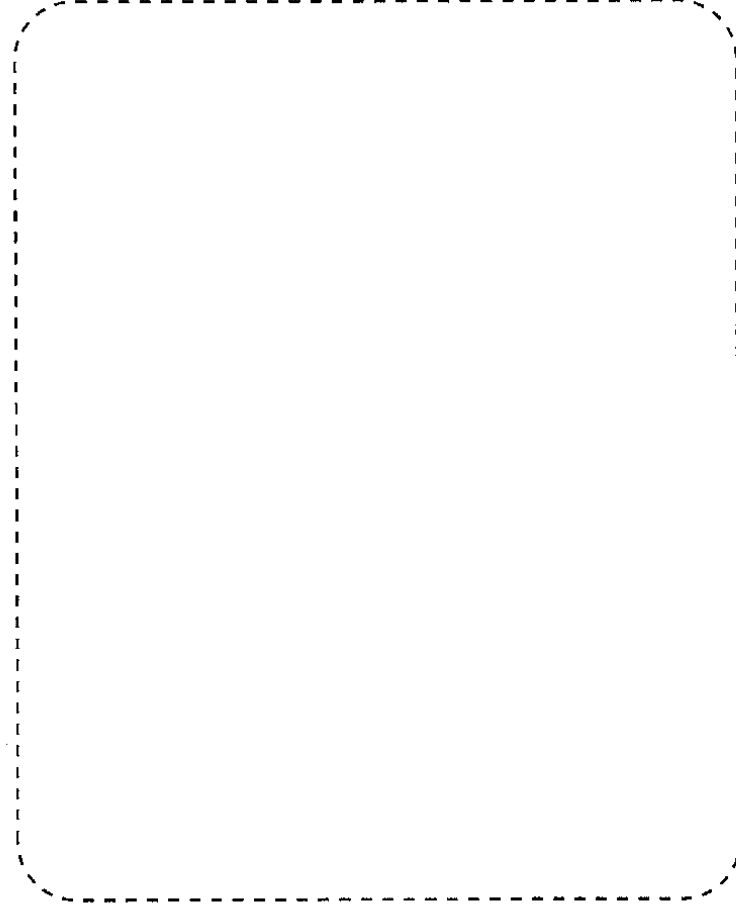
Normalment, la ciutat tenia quatre portes grans d'accés, oposades, orientades i ben defensades.

La fortificació d'un *castrum* era més senzilla, ja que la muralla estava formada per un talús rematat per pals. Als angles se situaven garites d'observació de fusta. L'accés al campament es feia a través d'un pont llevadís protegit per una barbacana (balcó foradat per la part inferior per atacar) també de fusta.

TORRES

Les torres eren unes construccions de caràcter defensiu que es poden trobar aïllades, però que habitualment formaven part d'una muralla. Es bastien diferents trams com a protectores dels murs i indispensables sempre que hi hagués un canvi de direcció del llenç de la muralla (per exemple, als angles).

Podien ser poligonals o semicirculars. Aquestes darreres tenien un millor camp visual (ja que no hi havia angles morts) i, a més eren més difícils de destruir per la maquinària bèl·lica, perquè no tenien arestes. Es protegien amb petites finestres, amb merlets, amb gruixudes portes de fusta (folrades amb planxes de bronze) i amb reixes llevadisses. Al seu costat se solia situar una portella (porta petita) que permetia l'accés dels vianants.

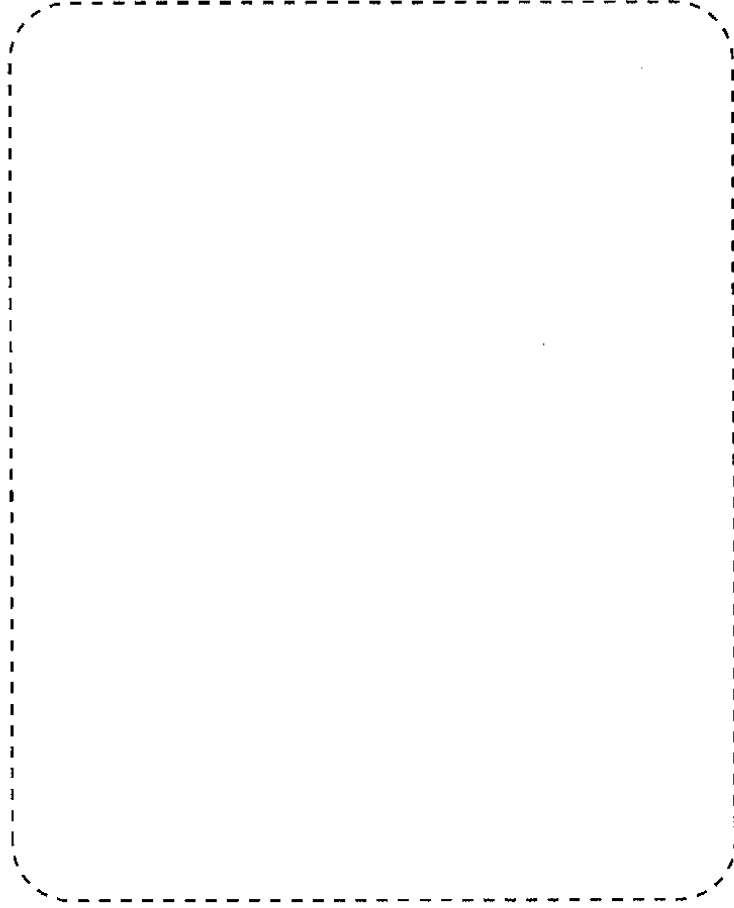
FUNERARIS

NECROPOLIS

Els cementiris romans es disposaven fora de la ciutat, al llarg de les vies. Segons l'època i els costums funeraris familiars, els romans eren incinerats (cremats) o inhumats (enterrats).

Lògicament, segons la condició social del mort, es pagava un tipus o un altre d'enterrament. Si es podia escollir un enterrament individual, les opcions anaven des d'un taüt de fusta o plom, a una urna, una àmfora, una tomba feta amb teules, un sarcòfag o fins i tot un mausoleu.

En canvi, per als més pobres, hi havia associacions funeràries, les quals els asseguraven un lloc digne i un ritual; o s'havien de conformar amb una fossa comuna.

RELIGIOSOS

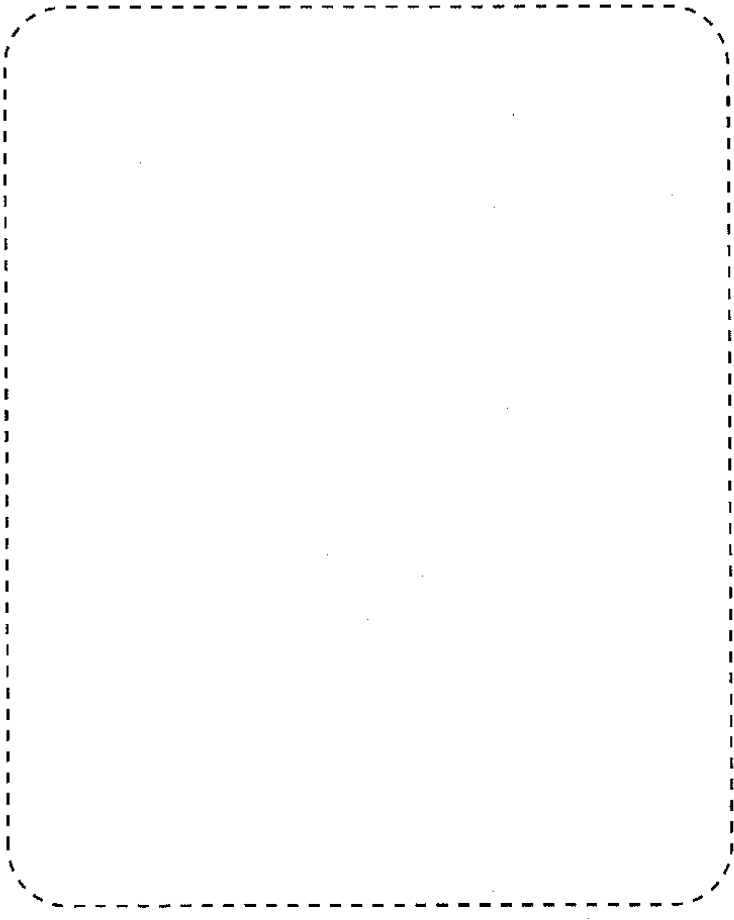
TEMPLES

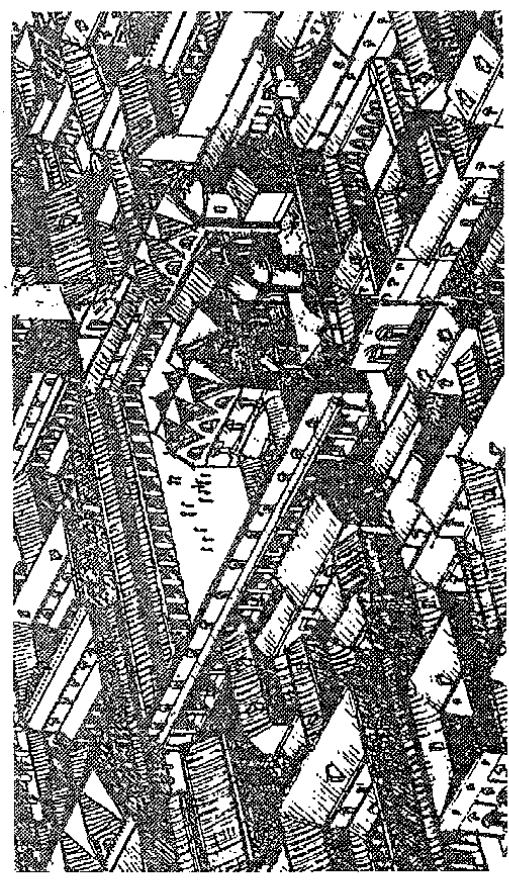
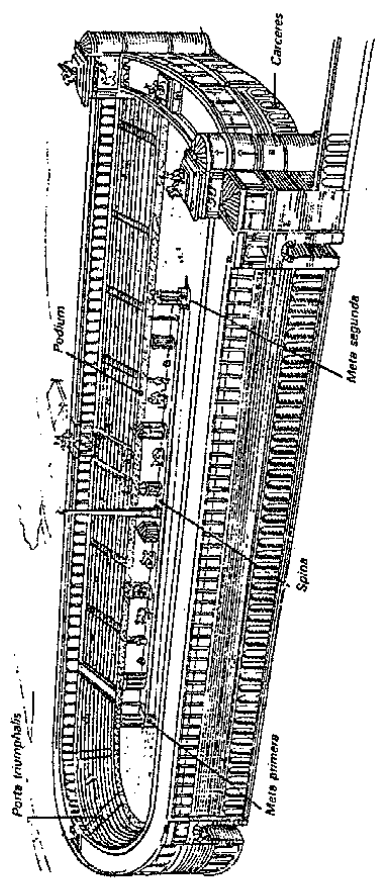
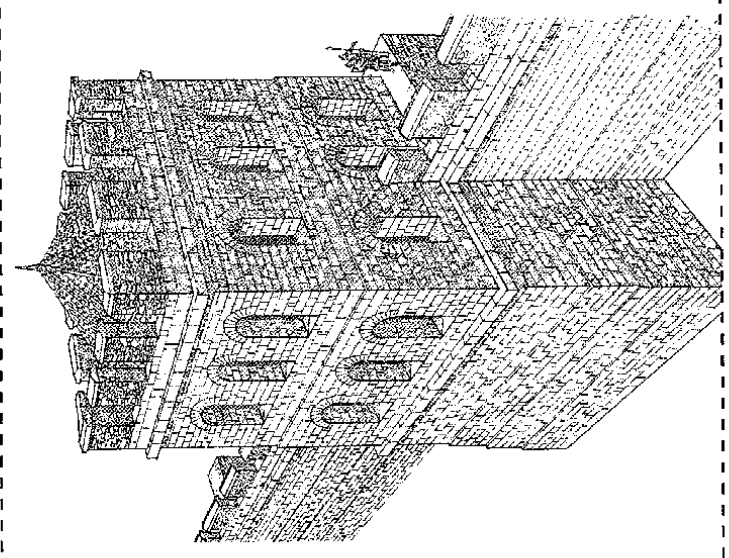
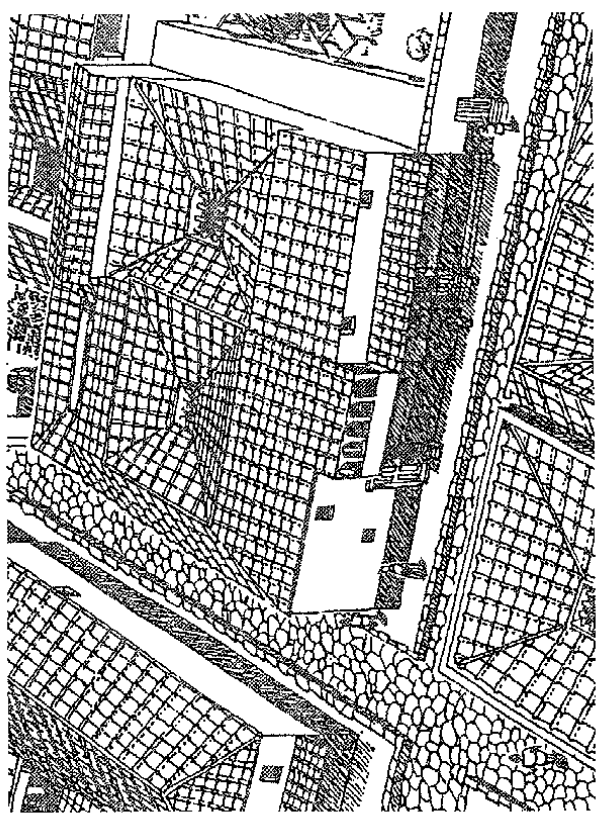
Acostumaven a ser edificis rectangulars (també se'n trobaven de circulars), destinats als cerimonials religiosos.

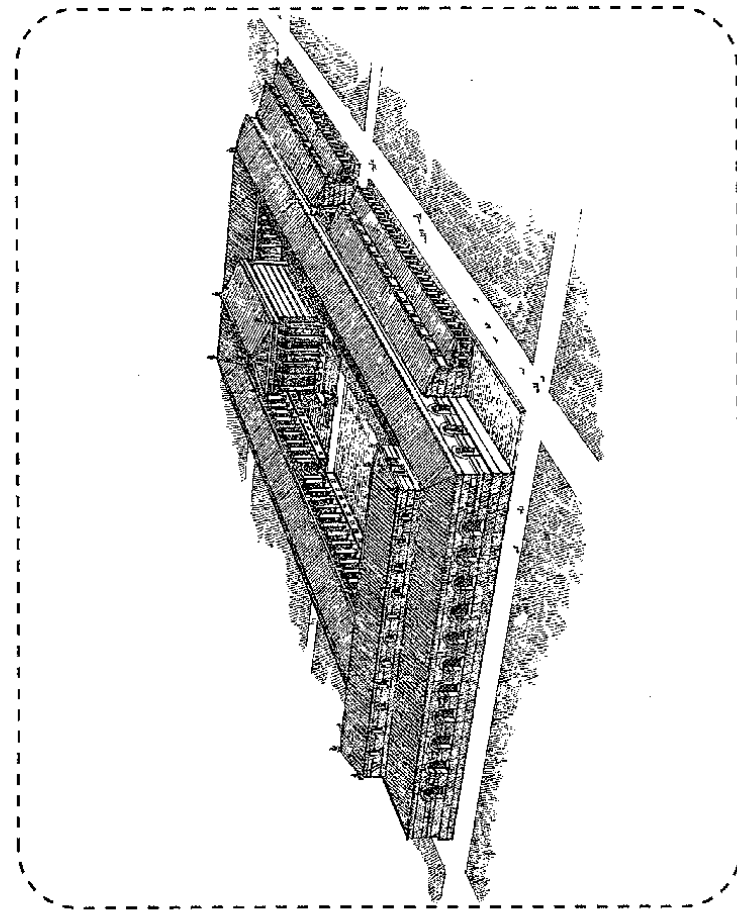
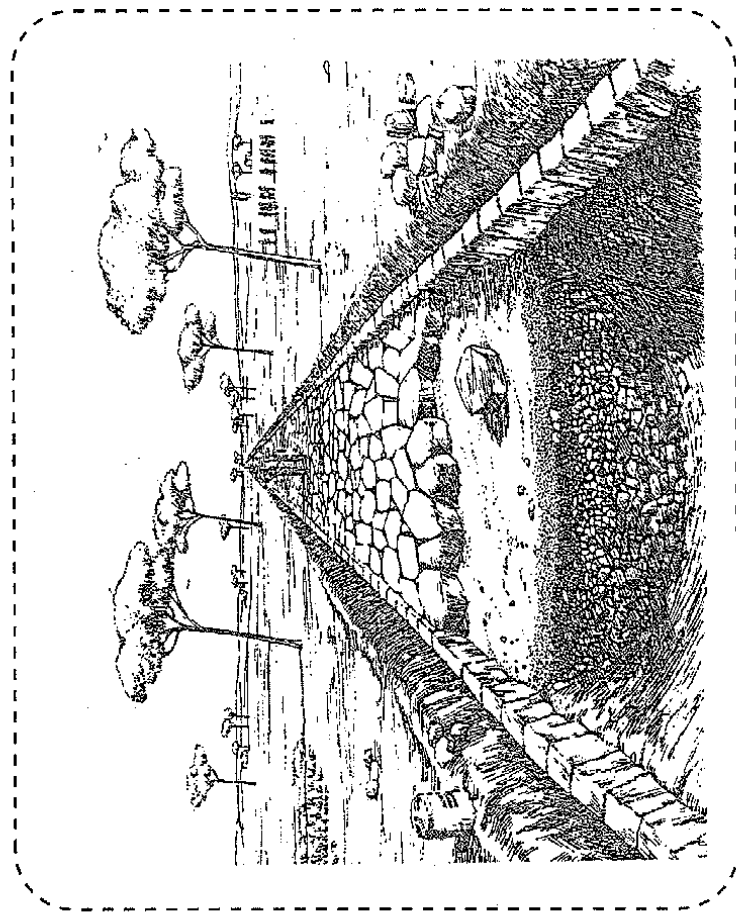
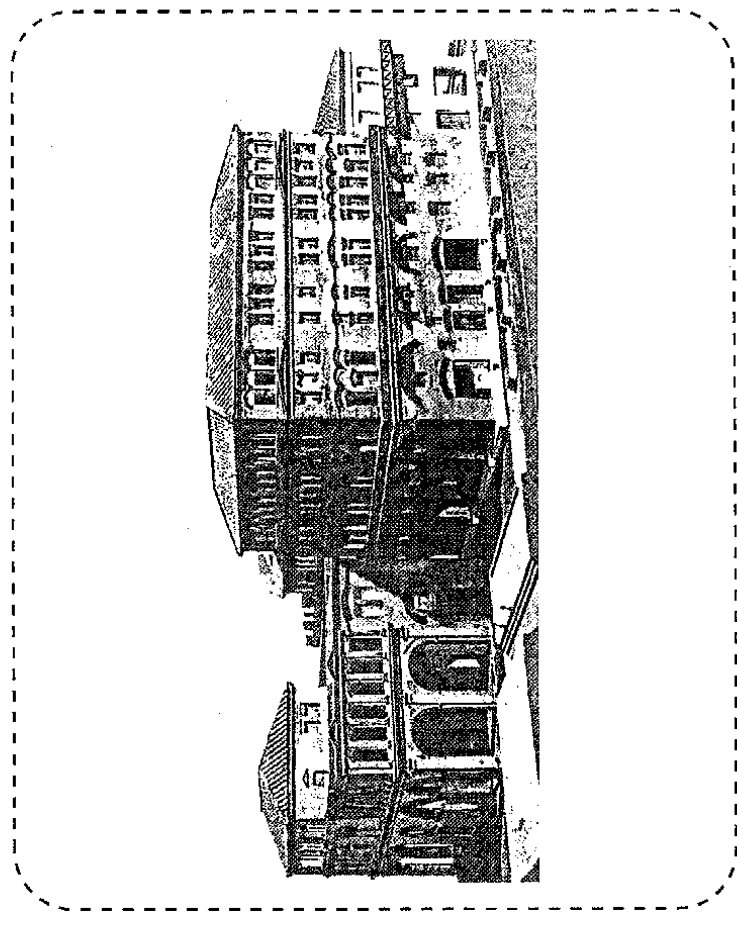
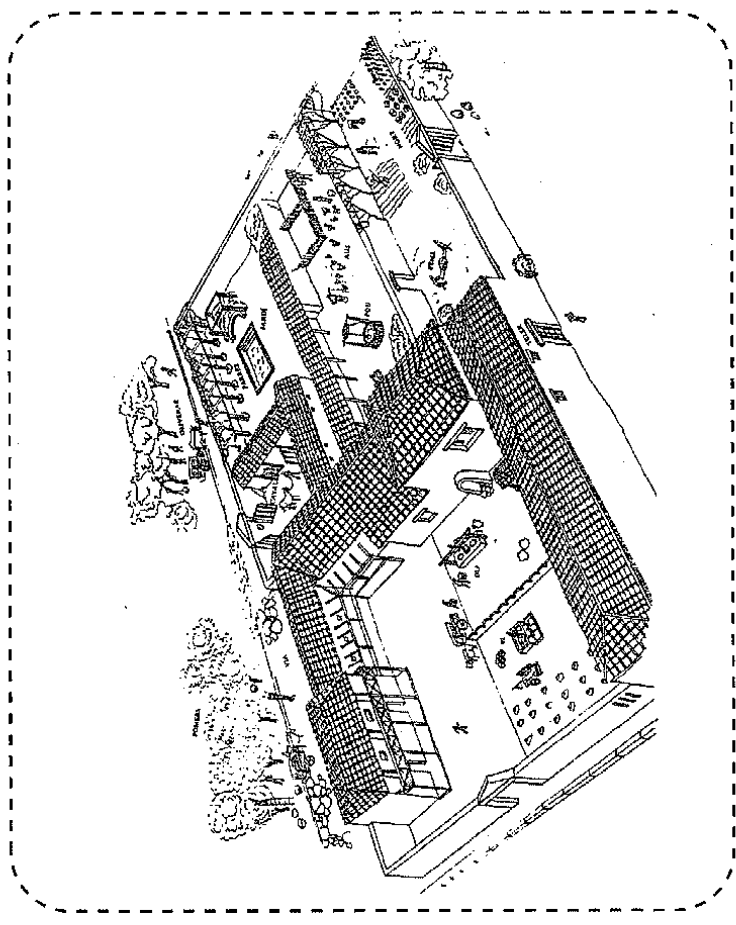
S'aixecaven sobre un *pòdium* o basament alt amb una escalinata a la façana, que els situava jeràrquicament per damunt de la resta dels edificis. Estaven presidits per un pòrtic amb columnes en nombre parell, normalment d'estil corinti, és a dir, amb el capitell amb decoració vegetal.

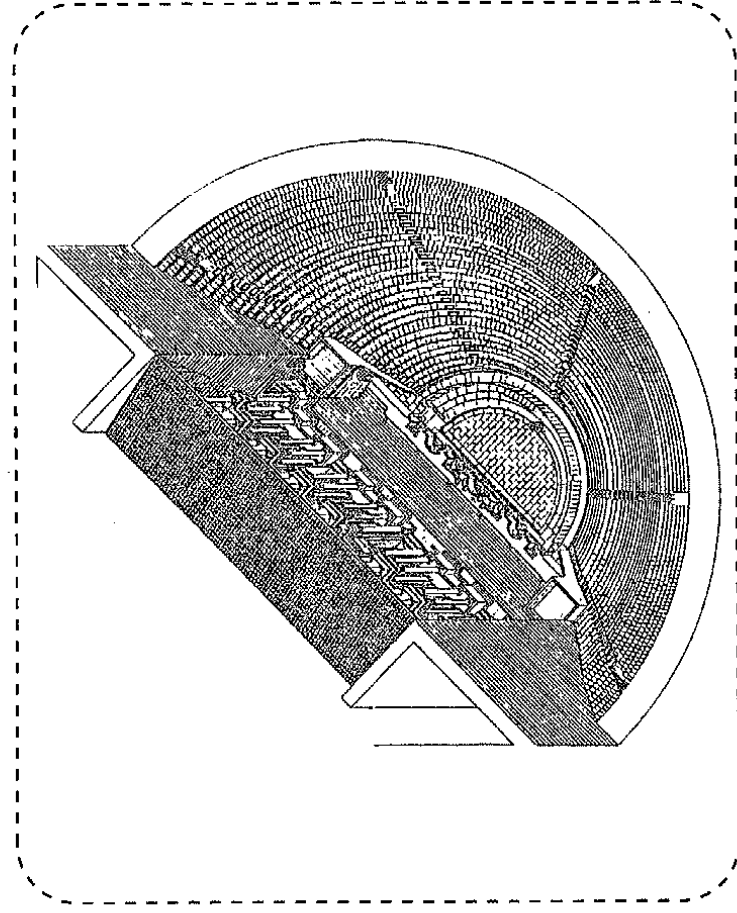
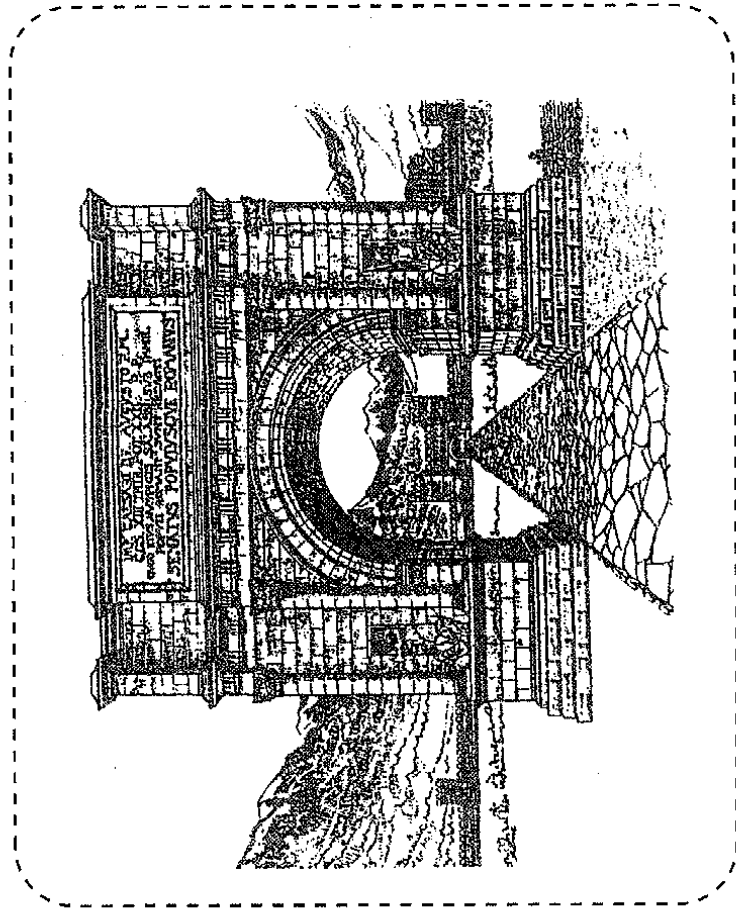
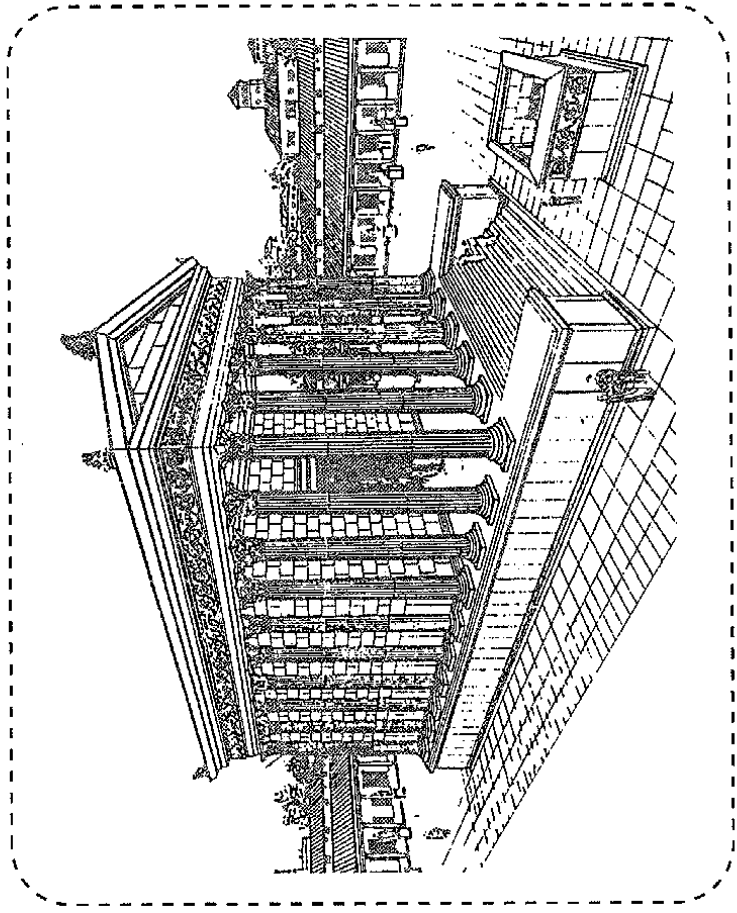
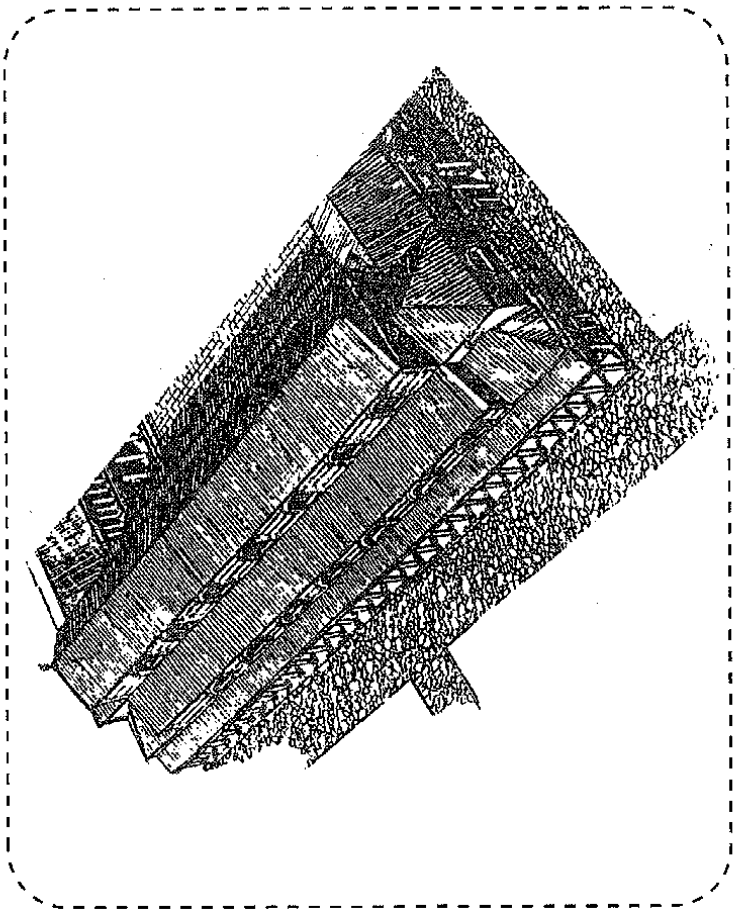
Les columnes que l'envoltaven eren només decoratives, embegudes al mur, ja que no s'hi podrà transitar.

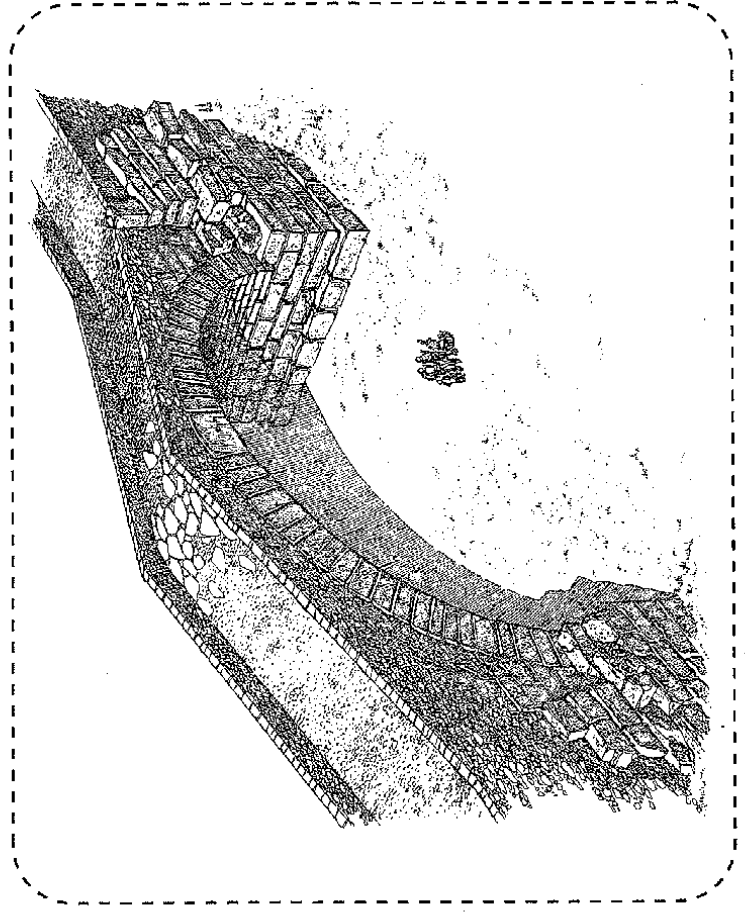
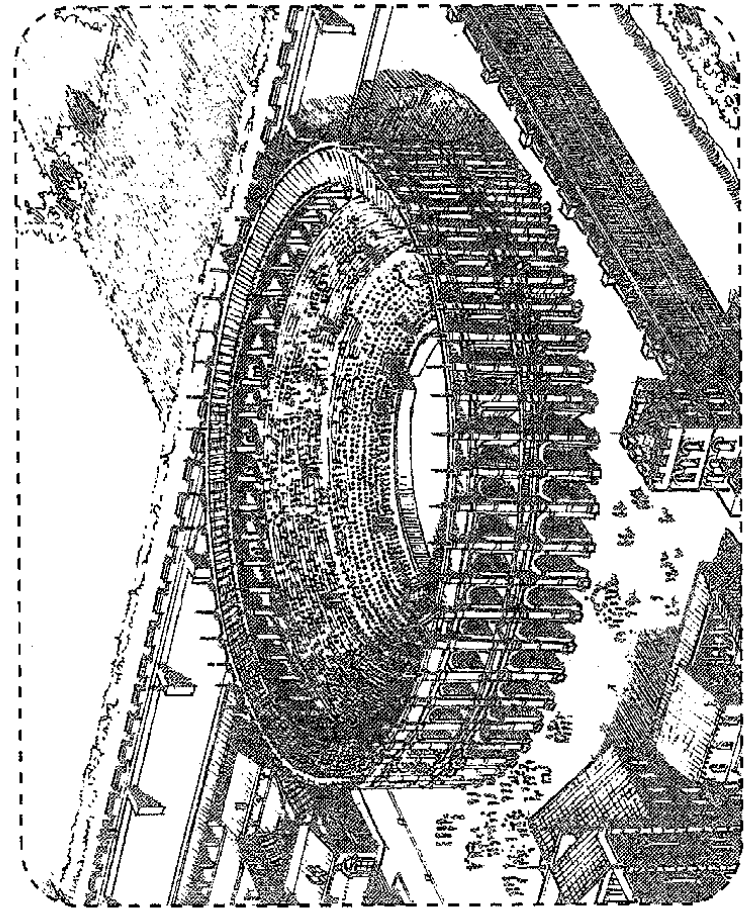
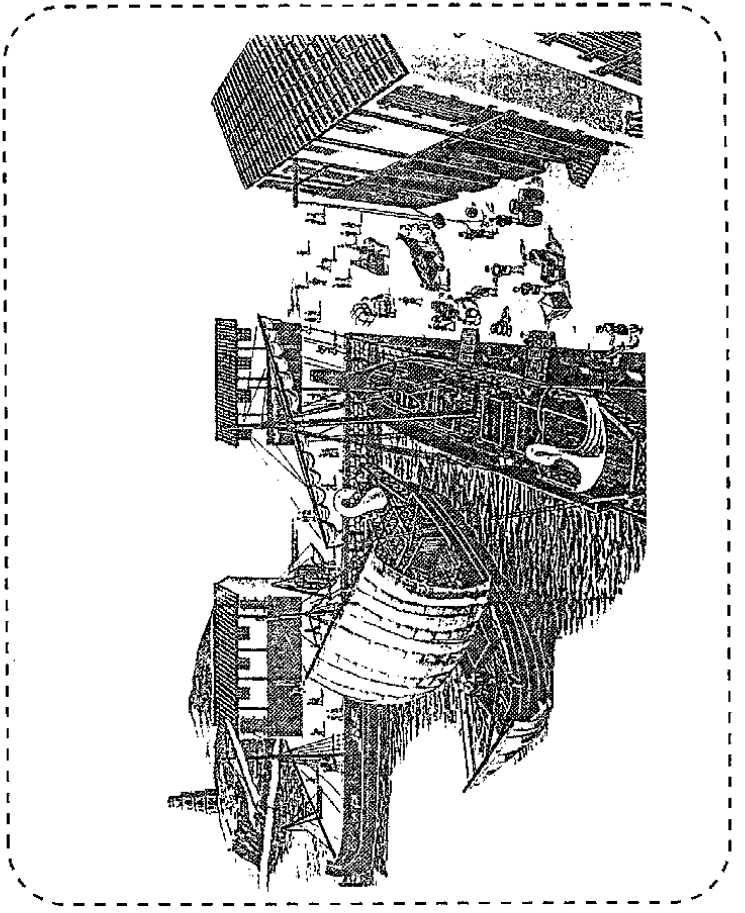
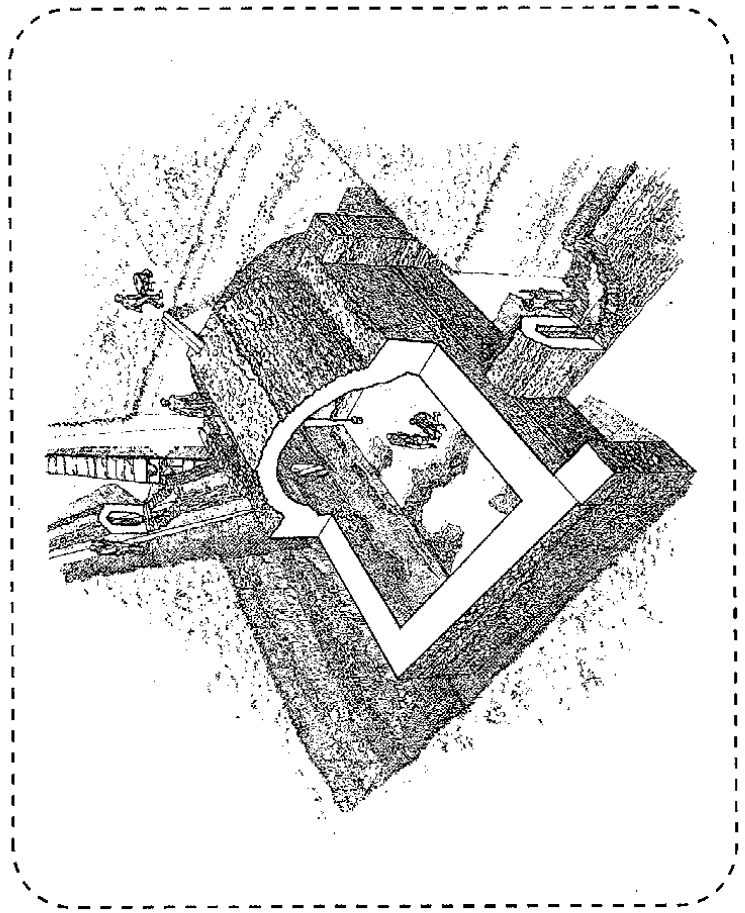
A l'interior, trobàvem la nau o cella, de dimensions reduïdes, que no estava prevista per a grans concentracions de fidels com en les religions monoteistes.

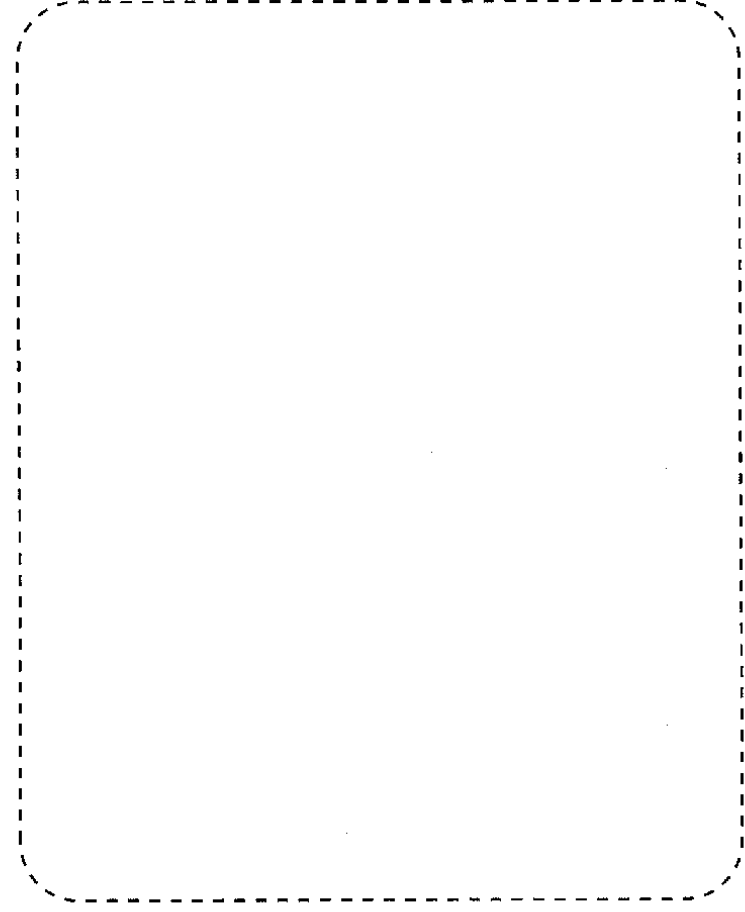
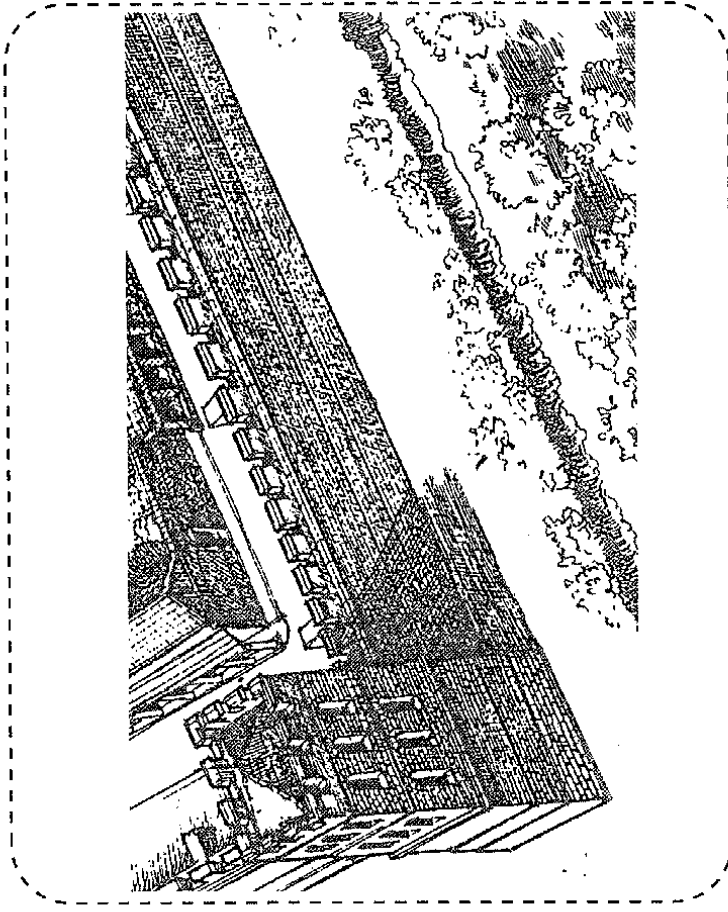
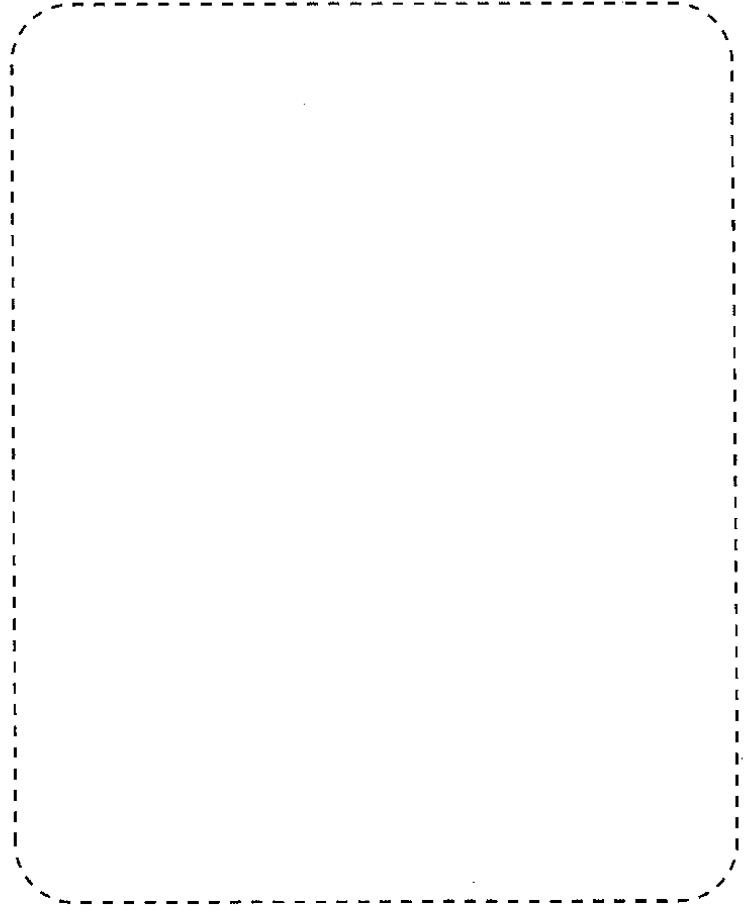
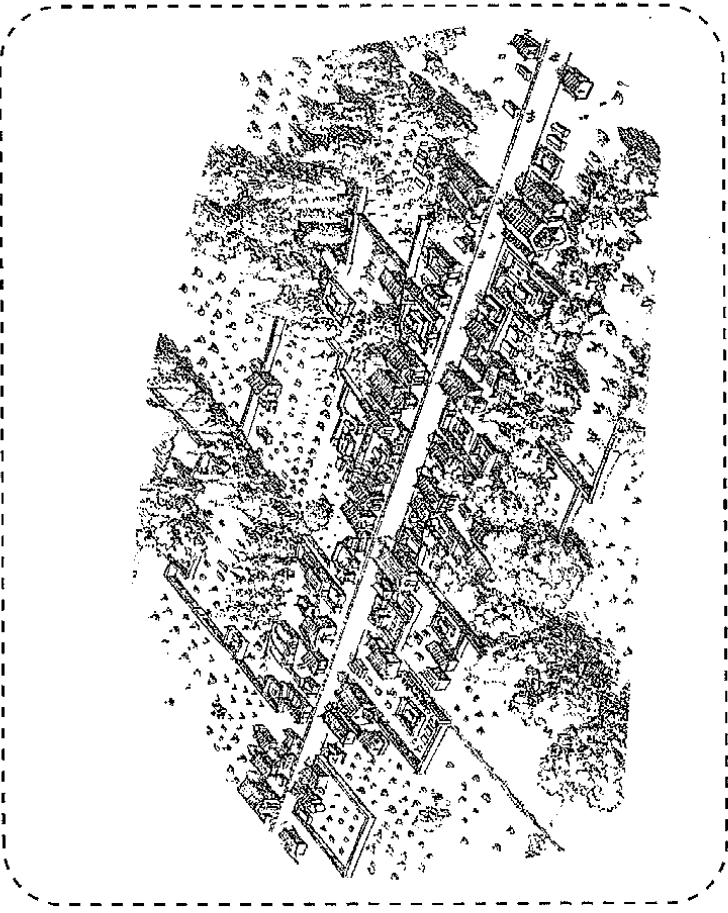

Compara les reconstruccions d'aquestes ciutats romanes, tot indicant-ne la situació respecte al conjunt de la ciutat.

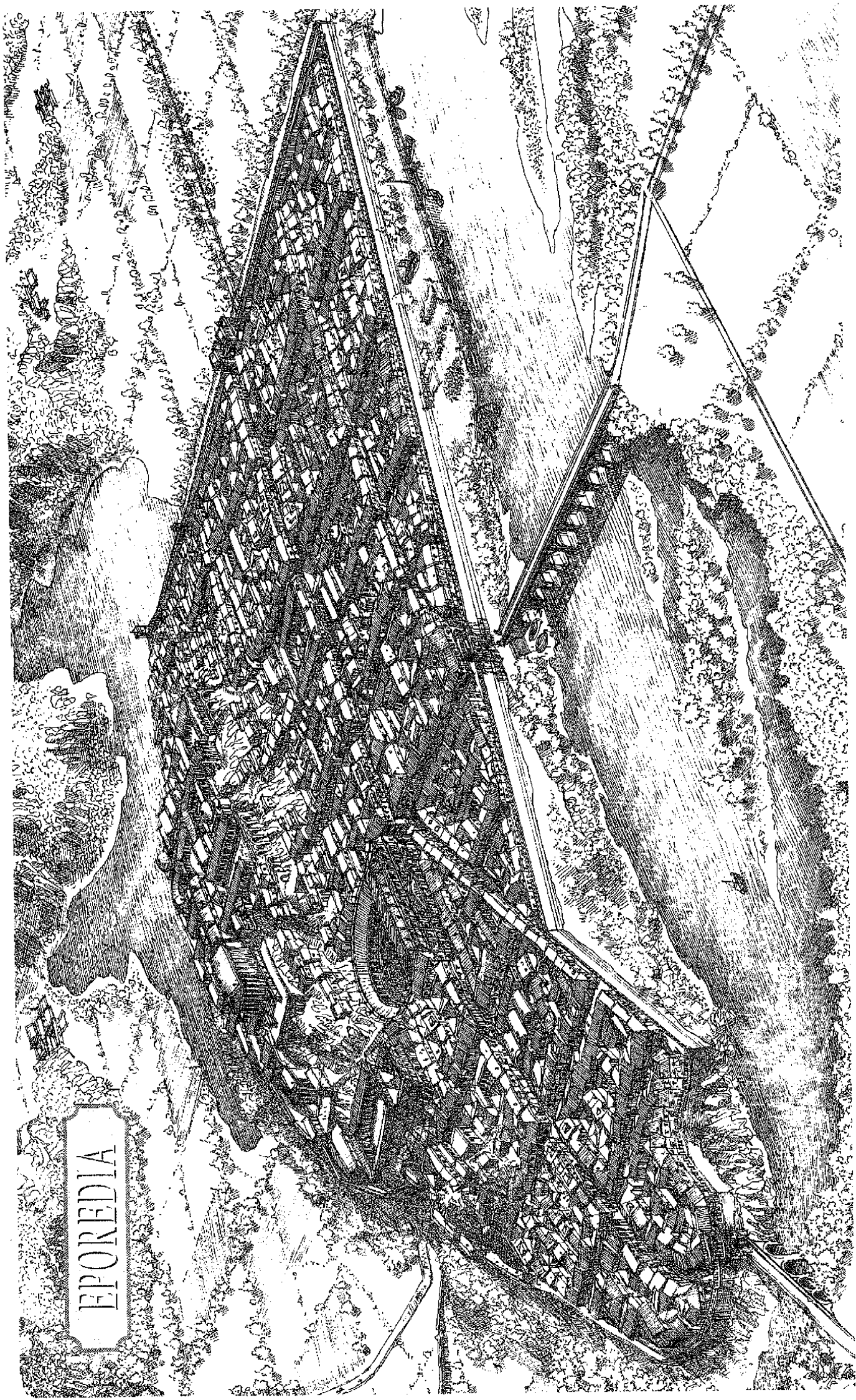
Segueix aquestes instruccions:

1. Observa detingudament cada il·lustració i identifica-hi cada una de les següents part i pinta-les del color que tu mateix/a indiquis a la següent llegenda:

☐	Vies	☐	Termes
☐	Ponts	☐	Teatres
☐	Ports	☐	Amfiteatres
☐	Aqüeductes	☐	Circs
☐	Domus (pinta'n 1)	☐	Arcs de triomf
☐	Vil·les	☐	Muralles
☐	Ínsules (pinta'n 1)	☐	Torres
☐	Fòrums	☐	Necròpolis
☐	Basíliques	☐	Temples

2. Escribeu la lletra que t'indiquem a les caselles que tens a cada ciutat si els edificis es troben extramurs (E), és a dir a fora de la muralla, o intramurs (D), a dins de la muralla.
3. En aquest segon cas, indica'n la seva posició, també per mitjà d'una lletra, segons estigui al centre de la ciutat (C) o en un costat (L). Si a més es troba en un indret elevat, dominant la ciutat, posa una (A), d'Acròpolis.
4. Pel que fa a les torres, arcs de triomf, ponts, ports i vil·les, indica si n'hi ha o no, escrivint Sí o NO.
5. Marca amb una (T) si les muralles encerclen totalment la ciutat i amb una (P), si només és parcialment.
6. Indica el número de vies que accedeixen a la ciutat.

EPOREDIA

Fórum
 Temple
 Basílica
 Teatre

Anfiteatre
 Circ
 Termes
 Ínsules

Domus
 Muralles
 Torres
 Aqueductes

Vies
 Necròpolis
 Ponts
 Arc de triomf

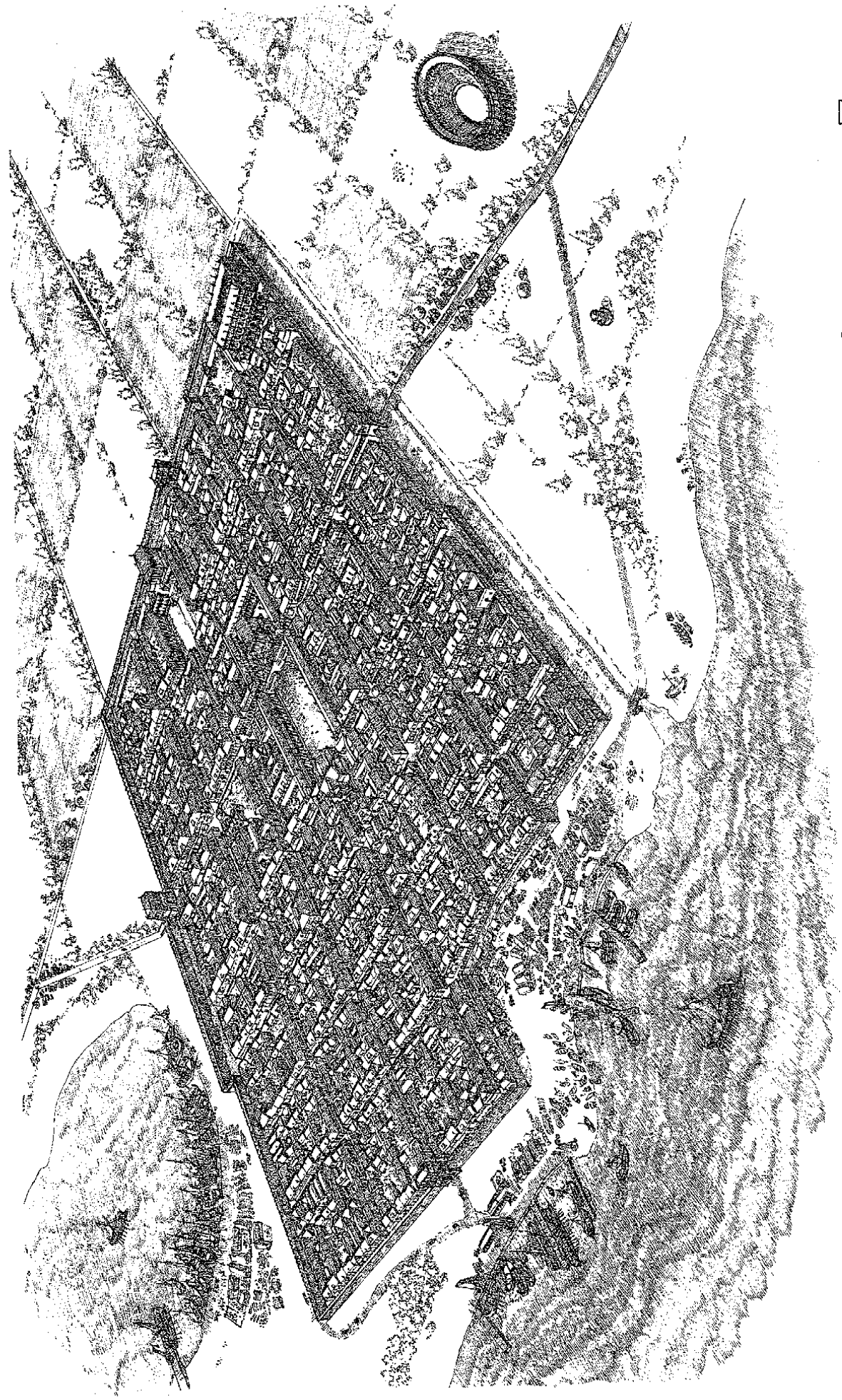
Ports
 Vil·les

LUTECCIA

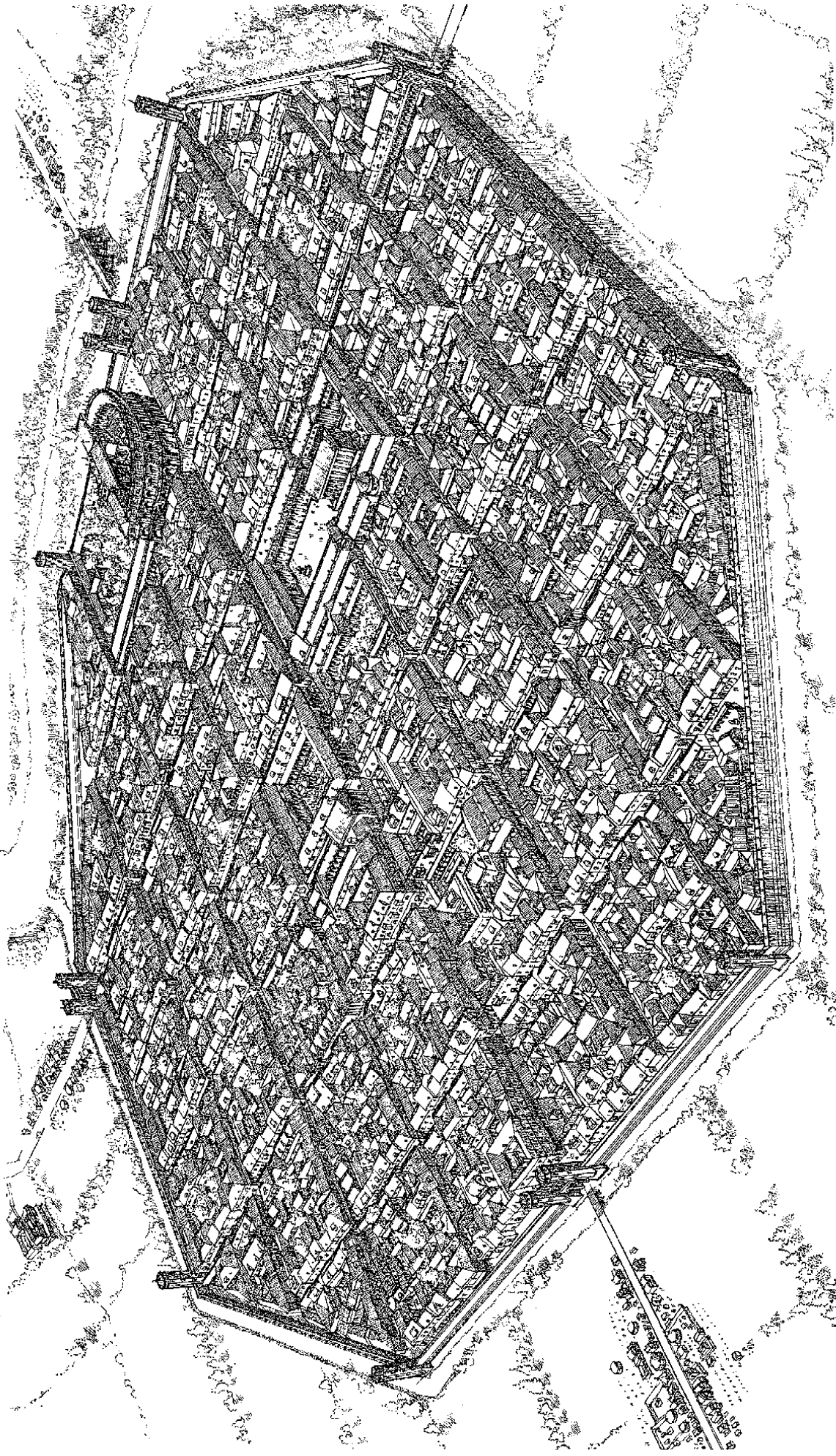
☐	Fòrum	☐	Amfitheatre	☐	Domus	☐	Vies	☐	Ports
☐	Temple	☐	Circ	☐	Muralles	☐	Necròpolis	☐	Vil·les
☐	Basilica	☐	Termes	☐	Torres	☐	Ponts	☐	
☐	Teatre	☐	Ínsules	☐	Aqüeductes	☐	Arc de triomf	☐	

LUNI

☐	Fòrum	☐	Amfiteatre	☐	Domus	☐	Vies	☐	Ports
☐	Temple	☐	Circ	☐	Muralles	☐	Necròpolis	☐	Vil·les
☐	Basílica	☐	Termes	☐	Torres	☐	Ponts	☐	
☐	Teatre	☐	Ínsules	☐	Aqüeductes	☐	Arc de triomf	☐	

ALBA

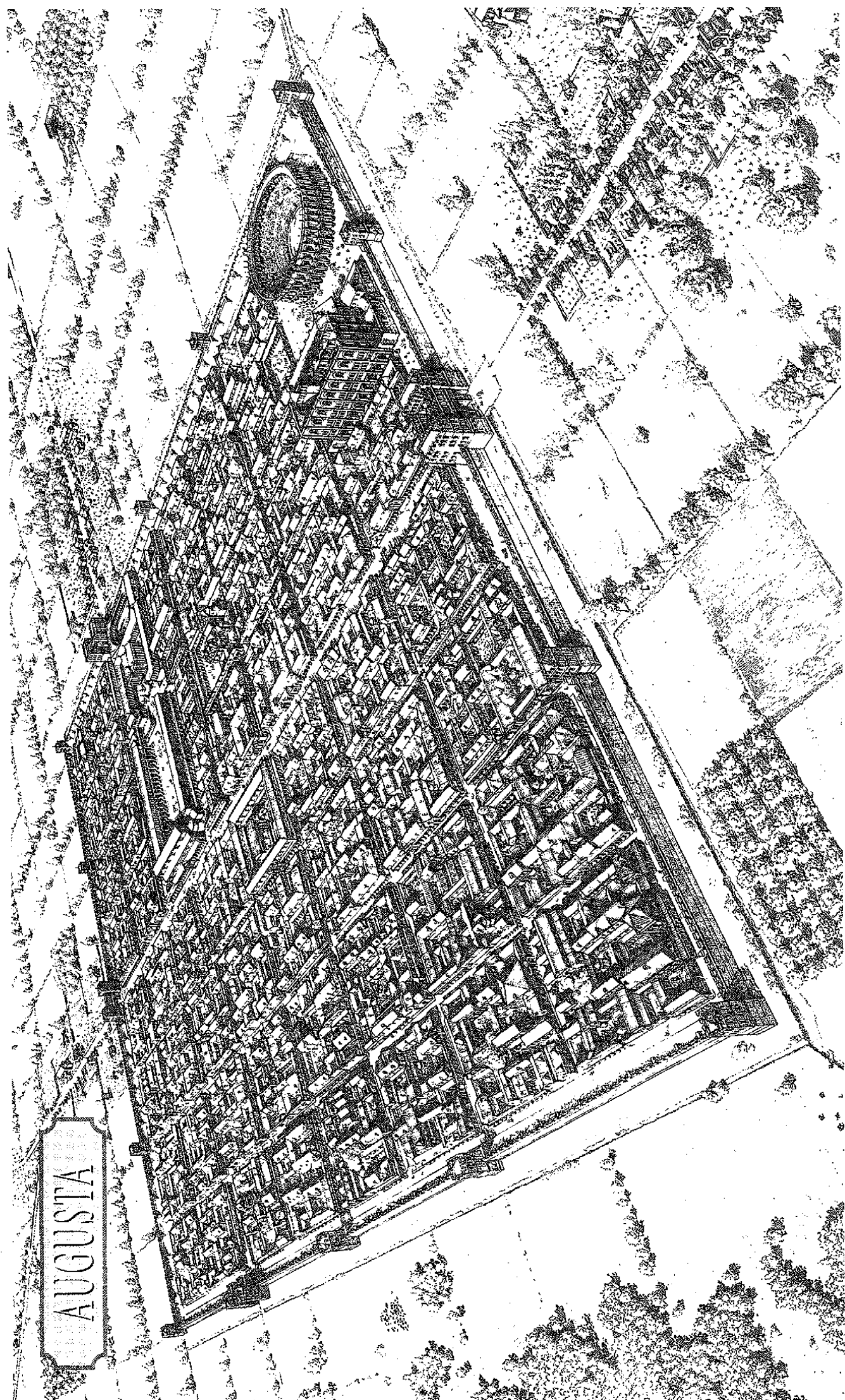
Forum
 Temple
 Basílica
 Teatre

Anfiteatre
 Circ
 Termes
 Ínsules

Domus
 Muralles
 Torres
 Aqüeductes

Vies
 Necròpolis
 Ponts
 Arc de triomf

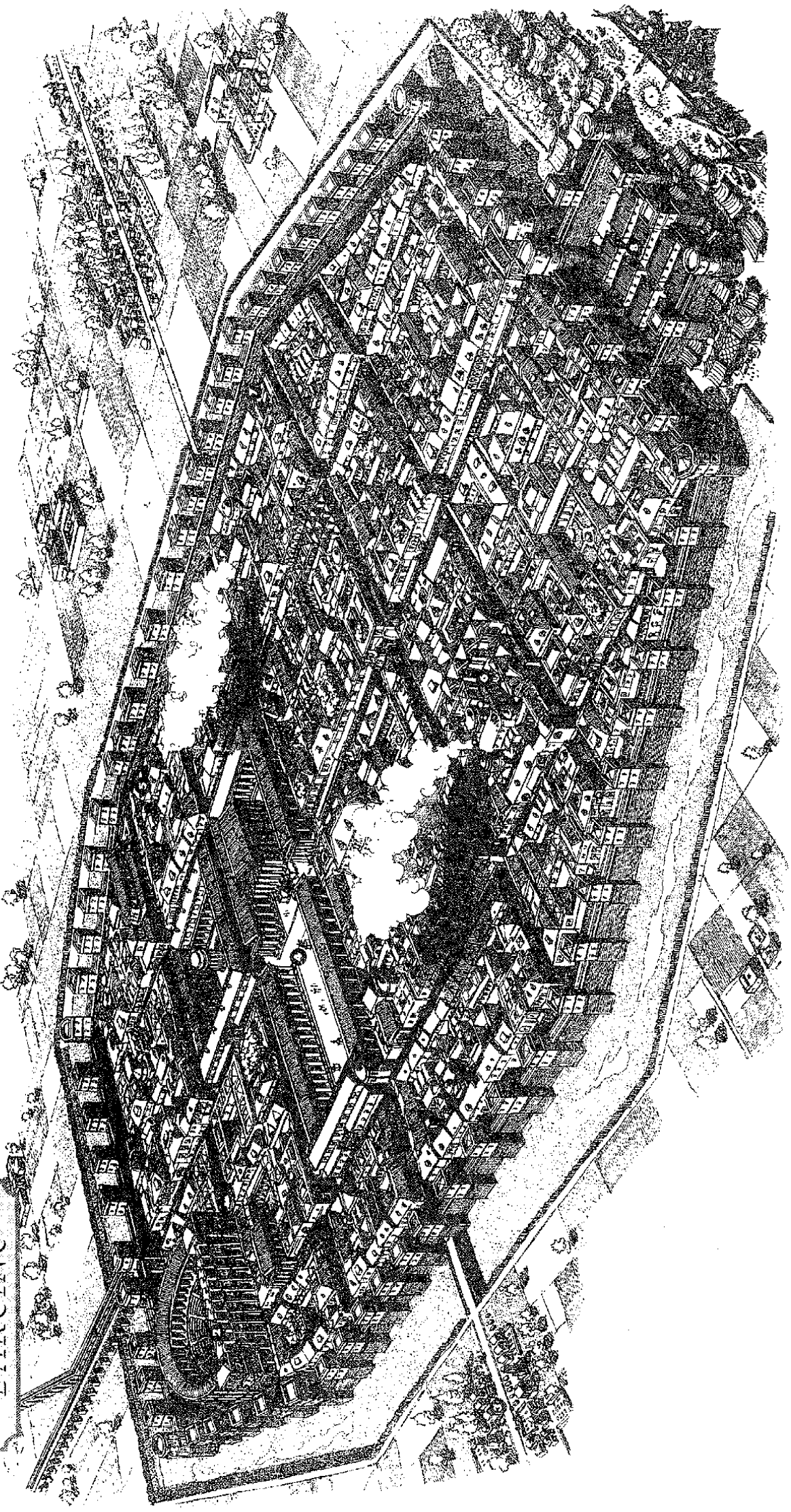
Ports
 Vil·les

AUGUSTA

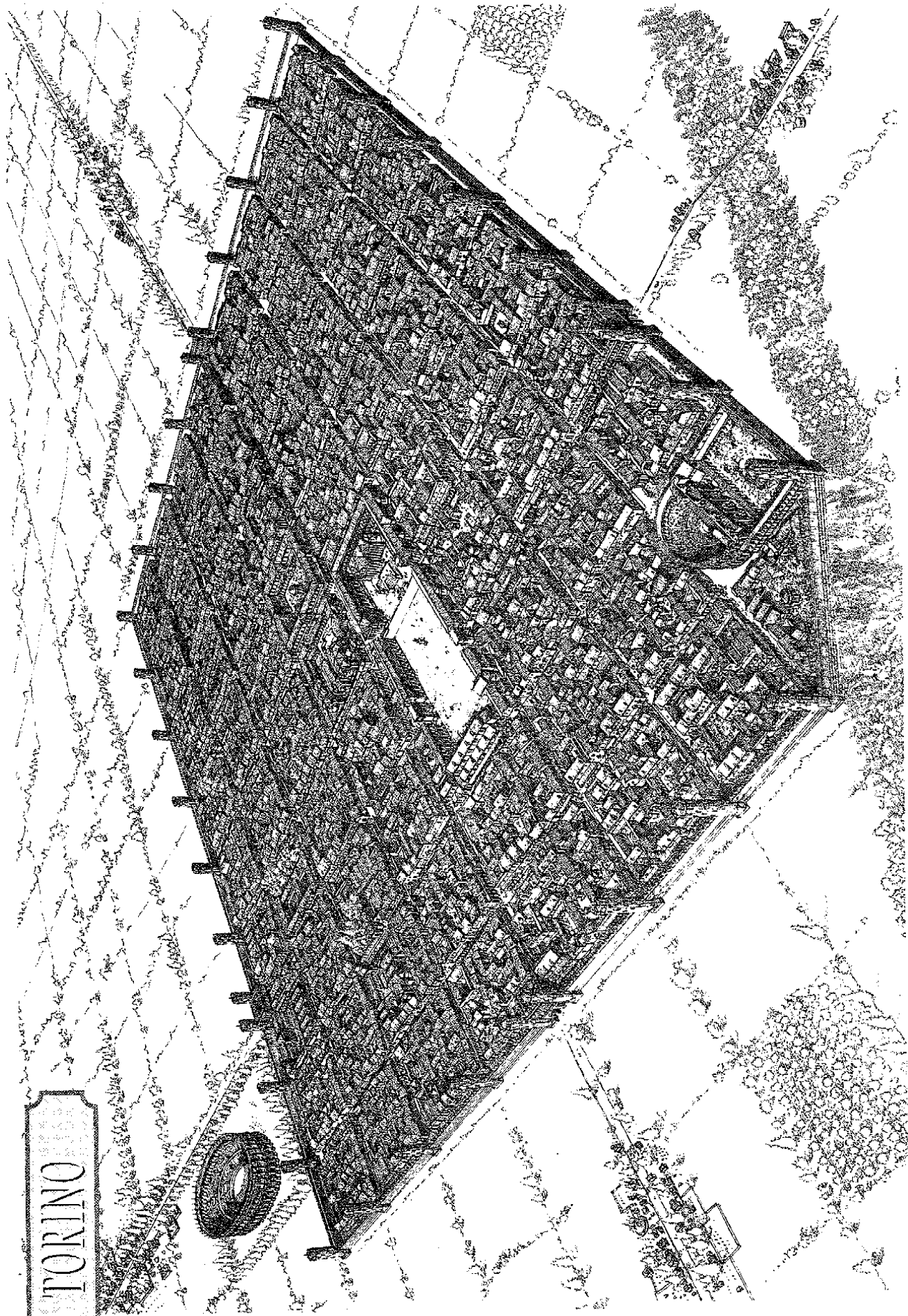
☐	Forum	☐	Amfiteatre	☐	Domus	☐	Vies	☐	Ports
☐	Temple	☐	Circ	☐	Muralles	☐	Necròpolis	☐	Vil·les
☐	Basílica	☐	Termes	☐	Torres	☐	Ponts	☐	
☐	Teatre	☐	Ínsules	☐	Aqüeductes	☐	Arc de triomf	☐	

BARCINO

☐	Forum	☐	Amfiteatre	☐	Domus	☐	Vies	☐	Ports
☐	Temple	☐	Circ	☐	Muralles	☐	Necropolis	☐	Vil·les
☐	Basílica	☐	Termes	☐	Torres	☐	Ponts	☐	
☐	Teatre	☐	Ínsules	☐	Aqüeductes	☐	Arc de triomf	☐	

TORINO

Fòrum
 Temple
 Basílica
 Teatre

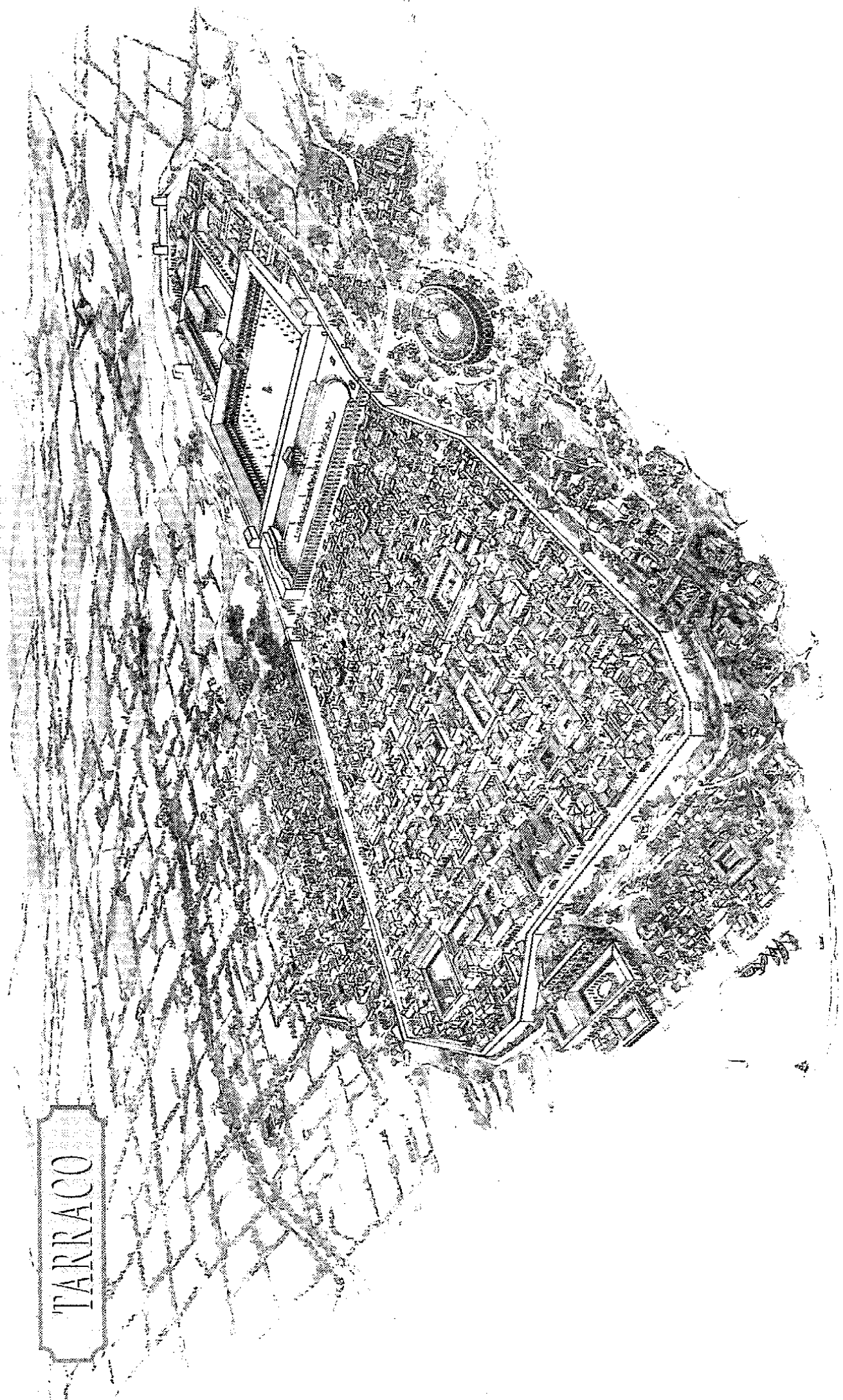
Amfiteatre
 Circ
 Termes
 Ínsules

Domus
 Muralles
 Torres
 Aqüeductes

Vies
 Necròpolis
 Ponts
 Arc de triomf

Ports
 Vil·les

TARRACO

Fòrum
 Temple
 Basílica
 Teatre

Amfiteatre
 Circ
 Termes
 Ínsules

Domus
 Muralles
 Torres
 Aqüeductes

Vies
 Necròpolis
 Ponts
 Arc de triomf

Ports
 Vil·les

Emplena el següent quadre, com a resum de les observacions parcials que has fet de cada ciutat.
 Ens servirà per a extreure les conclusions finals.

	EPOREDIA (Iurea, Itàlia)	LUTECIA (Paris, França)	LUNI (Luni, Itàlia)	ALBA (Alba, Itàlia)	AUGUSTA (Aosta, Itàlia)	BARCINO (Barcelona, Catalunya)	TORINO (Torí, Itàlia)	TARRACO (Tarragona, Catalunya)
Comunicacions								
VIES								
PONTS								
PORTS								
Conduccions d'aigua								
AQUÈDUCTES								
Edificis privats								
DOMUS								
VIL·LES								
ÍNSULES								
Edificis públics								
FÒRUM								
BASÍLICA								
TERMES								
TEATRE								
AMFITEATRE								
CIRC								
Commemoratius								
ARC TRIOMF								
Edificis defensius								
MURALLES								
TORRES								
Funeraris								
NECRÒPOLIS								
Religiosos								
TEMPLES								

DOCUMENT 9

Dibuixa ara el teu model de ciutat ideal romana a aquest dibuix, seguint les directrius que has observat fent les activitats anteriors

Un cop ja has fet totes les activitats sobre les diferents ciutats, és el moment de contestar a un seguit de preguntes que ens serviran per a treure'n les conclusions finals:

a.1. Quina forma acostumen a tenir les ciutats?

a.2. Assenyala aquells elements del relleu que han obligat els arquitectes a modificar la regularitat de les ciutats?

a.3. Quina importància creus que tenia la geografia en l'elecció del lloc per construir una ciutat? Assenyala els agents geogràfics afavoridors per a la seva instal·lació

a.4. Quines construccions es localitzen sempre o a vegades extramurs? Comenta les raons de per què s'hi troben.

a.5. On acostuma a situar-se el fòrum?

a.6. Hi ha separació entre la zona residencial i les àrees públiques (administratives, religioses, comercials...)?

a.7. És molt freqüent que en una ciutat s'hi trobin els edificis lúdics de teatre, amfiteatre i circ? Per què?

a.8. Com veus el traçat dels carrers? Es distingeixen els principals? Com acostumaven a ser, amples o estrets?

a.9. Quines serien les infraestructures bàsiques de tota ciutat?

b. Anem ara a extreure'n algunes conclusions:

b.1. Les ciutats romanes acostumaven a ser ...

b.2. Les ciutats romanes sempre tenien...

b.3. Les més importants acostumaven a tenir a més ...

b.4. Intramurs hi trobem...

b.5. Extramurs hi havia...

b.6. Els carrers eren...

b.7. La gent vivia a ...

b.8. L'activitat religiosa i administrativa es localitzava a ...

b.9. La vida social i lúdica es duïa a terme a ...

18. GLOSSARI

- Acústica:** Part de la física que estudia els fenòmens del so.
- Agrimensor:** Persona que mesura els terrenys.
- Àmfora:** Tipus d'enterrament, consistent en la inclusió del cadàver a l'interior d'una àmfora trencada.
- Àngur:** Sacerdot romà especialitzat en l'endevinació del futur, a través de l'observació del crit i del vol dels ocells.
- Auriga:** Conductor d'un carro de cavalls.
- Barbacana:** Obra de fortificació, situada davant de punts estratègics per defensar-los, amb obertures inferiors per llençar objectes.
- Bastir:** Construir.
- Cabotatge:** Navegació de port a port seguint la costa i orientant-s'hi.
- Carcera:** Indret d'on sortien els aurigues per iniciar la cursa al circ.
- Cassetó:** Cadascun dels buits quadrats, rectangulars o poligonals formats per l'entrecreuament de les bigues, se solen decorar amb motius geomètrics o florals.
- Castrum:** Campament militar romà.
- Càvea:** Lloc destinat als espectadors d'un teatre romà, amfiteatre o circ, les grades.
- Coberta a dues aigües:** Cobriment amb doble inclinació d'una teulada.
- Columna:** Element arquitectònic de sustentació de l'edifici, format per tres parts de baix a dalt: la base, el fust i el capitell.
- Columna embeguda:** Falsa columna amb motius decoratius, tallada en els carreus d'un mur per simular-la.
- Corinti:** Ordre o estil clàssic, caracteritzat per tenir les columnes amb un fust acanalat (amb entrades i sortides) i un capitell amb decoració vegetal.
- Drassana:** Establiment vora el mar o vora el riu on són fabricats i reparats els vaixells.
- Encavallada de bigues:** Estructura triangular per al cobriment d'un edifici sobre el qual s'estenen les teules.
- Exedra:** Absis amb columnes, extensió semicircular d'un edifici.
- Espina:** Eix central, sobre l'arena del circ, al voltant de la qual corrien els aurigues.
- Garita:** Torreta que serveix d'abric a un sentinella.
- Incinerar:** Reduir a cendres un cadàver.
- Inhumar:** Enterrar un cadàver.
- Latrina:** Lloc comunitari on els romans feien les seves necessitats.
- Llenç:** Pany de paret o de muralla.
- Mausoleu:** Tomba monumental.
- Mansiones:** Posades situades a trams regulars a les vies per assistir els viatgers i llurs muntures.
- Mil·liari:** Columneta posada pels romans en les vies més importants per assenyalat la distància en milles existent entre el lloc concret i la ciutat de Roma.
- Merlet:** Petit pilar d'obra, rectangular, que es construïa com a defensa al cim de les fortaleses, deixant entre l'un i l'altre un espai per poder tirar contra l'enemic.
- Patrici:** A Roma, persona pertanyent a la classe dominant, que gaudia, com a noble, de tots els drets.
- Portella:** Porta petita, oberta, al costat d'una porta gran, per a l'accés dels vianants.
- Pulvinar:** Al circ, llotja presidencial.
- Sarcòfag:** Arca de pedra feta per contenir un cadàver i ser col·locada en un indret important.
- Talús:** Mur molt inclinat.
- Tàüt:** Caixa, ordinàriament de fusta, on és posat el cadàver per portar-lo a enterrar.
- Tovot:** Peça de construcció, semblant a un maó, feta amb argila o fang, sovint pastat amb palla, que és assecada al sol.
- Urna:** Recipient de vidre o de ceràmica, amb tapa, per recollir les cendres d'un mort.
- Volta:** Estructura arquitectònica corbada que cobreix un espai, forma un sostre..., suportada per parets i pilars.

LES CIUTATS

EN EL MÓN ROMÀ

Col·labora:
Ajuntament de
TARRAGONA